

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ЗАЖИРКО НАТАЛІЯ ЮРІЇВНА

Допускається до захисту:

в.о. завідувача кафедри міжнародних
відносин і зовнішньої політики
д.е.н., професор

В. В. Лимар

«_____» _____ 2025 р.

**ПОПУЛІЗМ ЯК ПОЛІТИЧНА КОМУНІКАЦІЯ: ПОРІВНЯННЯ
ЗМІСТУ ТА СТИЛЮ ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ Д. ТРАМПА ТА В.
ЗЕЛЕНСЬКОГО**

Спеціальність 291. Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Магістерська робота

Науковий керівник:

Богінська І.В., доцент кафедри
міжнародних відносин і зовнішньої
політики, доцент

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали за шкалою ЄКТС/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2025

АНОТАЦІЯ

Зажирко Н. Ю. Популізм як політична комунікація: порівняння змісту та стилю політичної комунікації Д. Трампа та В. Зеленського. Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», ОП «Міжнародні комунікації та медіація в умовах конфліктного регулювання». ДонНУ імені Василя Стуса, Вінниця, 2025.

У магістерській роботі досліджено популізм як стиль політичної комунікації у діяльності Дональда Трампа та Володимира Зеленського в контексті внутрішньої й зовнішньої політики. Актуальність дослідження зумовлена трансформацією глобального інформаційного простору, зростанням ролі соціальних медіа та кризових наративів у формуванні політичного лідерства й міжнародних відносин.

На основі теоретичних підходів Е. Лаклау, К. Мюдде, Б. Моффітта та інших учених обґрунтовано розуміння популізму як політичної комунікації, що поєднує емоційно-моральний, конфліктний і стратегічний виміри. Проаналізовано два функціонально відмінні типи популізму: конфронтаційно-провокативний стиль Дональда Трампа та мобілізаційно-захисний стиль Володимира Зеленського.

За допомогою дискурс-аналізу та фрейм-аналізу досліджено риторичні й змістові особливості їхньої комунікації. Виявлено механізми делегітимації інституцій у риториці Трампа, його транзакційний підхід у зовнішній політиці та використання кризових наративів для внутрішньої мобілізації. Комунікацію Зеленського розглянуто як інструмент моральної легітимації, національної консолідації та формування міжнародної підтримки.

Результати дослідження засвідчують, що популістська комунікація суттєво впливає на міжнародні відносини, рівень довіри до інституцій і конфігурацію глобальної безпеки, поглиблюючи розуміння трансформацій сучасного політичного лідерства в умовах кризи.

Ключові слова: популізм, політична риторика, комунікативні практики, Дональд Трамп, Володимир Зеленський, медіа, міжнародні інституції, лідерство.

70 с., Бібліографія: 88 найм.

ABSTRACT

Zazhyrko N. Y. Populism as political communication: a comparison of the content and style of political communication by Donald Trump and Volodymyr Zelensky. Specialty 291 “International Relations, Public Communications, and Regional Studies,” OP “International Communications and Mediation in Conflict Resolution.” Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2025.

The master's thesis examines populism as a style of political communication in the activities of Donald Trump and Volodymyr Zelenskyy in the context of domestic and foreign policy. The relevance of the study is determined by the transformation of the global information space, the growing role of social media and crisis narratives in the formation of political leadership and international relations.

Based on the theoretical approaches of E. Laclau, K. Mudd, B. Moffitt, and other scholars, the thesis substantiates the understanding of populism as political communication that combines emotional-moral, conflictual, and strategic dimensions. Two functionally different types of populism are analyzed: Donald Trump's confrontational and provocative style and Volodymyr Zelensky's mobilizing and defensive style.

Discourse analysis and frame analysis are used to examine the rhetorical and content features of their communication. The mechanisms of delegitimization of institutions in Trump's rhetoric, his transactional approach to foreign policy, and the use of crisis narratives for internal mobilization are revealed. Zelensky's communication is considered as an instrument of moral legitimization, national consolidation, and the formation of international support.

The results of the study show that populist communication has a significant impact on international relations, the level of trust in institutions, and the configuration of global security, deepening the understanding of the transformations of modern political leadership in times of crisis.

Keywords: populism, political rhetoric, communication practices, Donald Trump, Volodymyr Zelensky, media, international institutions, leadership.

70 p., Bibliography: 88 items.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПОПУЛІЗМУ ЯК ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	13
1.1. Стан вивчення проблеми популізму як політичної комунікації	13
1.1.1. Популізм як форма політичної комунікації.....	13
1.1.2. Популізм у контексті міжнародних відносин	16
1.1.3. Персоналізація влади і медіатизація політичного процесу.....	18
1.1.4. Популізм, криза і легітимація влади	19
1.1.5. Теоретичний синтез дослідження.....	21
1.2. Джерельна база дослідження	22
1.2.1. Типи джерел	22
1.2.2. Характеристика вибраних медіа	24
1.3. Методи дослідження	25
1.3.1. Загальнонаукові методи.....	26
1.3.2. Спеціальні методи	26
1.3.3. Структура та логіка дослідження	27
РОЗДІЛ 2. КОНФРОНТАЦІЙНО-ПРОВОКАТИВНИЙ ПОПУЛІЗМ Д. ТРАМПА В АСПЕКТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ	29
2.1. Делегітимація союзів та інституцій: популізм Трампа та ревізія альянсів (Кейс 1).....	29
2.2. Внутрішній антиелітаризм та його вплив на непередбачуваність міжнародних відносин (Кейс 2)	34
2.3. Популізм у кризовій комунікації: міграція та протекціонізм (Кейс 3).	38
РОЗДІЛ 3. МОБІЛІЗАЦІЙНО-ЗАХИСНИЙ ПОПУЛІЗМ В. ЗЕЛЕНСЬКОГО В АСПЕКТІ ЗОВНІШНЬОЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ	44
3.1. Персоналізована дипломатія: популізм Зеленського як інструмент формування коаліцій (Кейс 1).....	44
3.2. Внутрішня мобілізація та її роль у зміцненні міжнародної довіри (Кейс 2).....	49
3.3. Використання кризової комунікації для міжнародного заклику (Кейс 3).	54
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	66

ВСТУП

Актуальність теми. Популізм як форма політичної комунікації набуває особливого значення в умовах глобальної трансформації інформаційного простору, коли політика дедалі більше функціонує за законами медіа — через образи, наративи, емоції та символи. Вивчення популізму крізь комунікаційну призму дозволяє не лише простежити, як політичні лідери структурують публічний дискурс, а й зрозуміти, як за допомогою мовних і візуальних стратегій формуються уявлення про владу, народ і легітимність. У цьому сенсі аналіз популістської комунікації виходить далеко за межі риторичних особливостей — він стосується самої природи політичного процесу у світі, де інформаційний вплив часто стає ефективнішим за військовий чи економічний.[4]

Дональд Трамп і Володимир Зеленський репрезентують два типи популістського лідерства, що відображають різні способи взаємодії політичної влади з масовою аудиторією у демократичних суспільствах. У випадку Трампа популізм виступає механізмом політичної поляризації та конфліктної мобілізації, який ґрунтується на риториці загрози, протиставленні «справжнього народу» й «корумпованих еліт» та інструменталізації криз — міграційної, економічної чи безпекової — для зміцнення персонального лідерства. Його публічні висловлювання, дописи, виступи та відеозвернення створюють інформаційне середовище, у якому політична дія подається як реакція на кризу, а політичне рішення — як акт особистої волі лідера.[14] Така модель комунікації не лише мобілізує виборців, а й впливає на міжнародну систему, змінюючи баланс між інституційною передбачуваністю та політичною непевністю.

Для Володимира Зеленського популізм, навпаки, набуває морально-комунікативного виміру, у якому публічна риторика стає засобом консолідації та легітимації міжнародної солідарності. Його виступи перед парламентами іноземних держав, звернення до міжнародних організацій, відеозвернення до громадян і світової спільноти демонструють, що популізм як стиль комунікації

може бути інструментом зміцнення коаліцій, коли емоційна апеляція до справедливості, свободи та людської гідності формує політичну суб'єктність держави у глобальному вимірі.[25] У цьому випадку популізм не роз'єднує, а інтегрує різні політичні й культурні середовища, перетворюючи моральний аргумент на засіб дипломатичної комунікації.

Актуальність дослідження полягає у визначенні ролі популізму як політичної комунікації на формування міжнародно-політичної реальності, вигідної політику-популісту: через слова, символи та емоції лідерів змінюється не лише громадська думка, а й самі принципи міжнародної взаємодії. В епоху гібридних загроз, інформаційних війн і кризи довіри до інституцій саме популістська політична комунікація виявляється новим інструментом впливу на глобальні процеси — від легітимації військових дій до мобілізації підтримки союзників.[1]

У практичному вимірі актуальність дослідження зумовлюється необхідністю з'ясування, наскільки стійкими та незворотними є сучасні політичні зміни, чи мають вони тимчасовий характер. Прихід Джо Байдена до влади у США став виправленням помилок першої каденції Трампа, зокрема у питаннях роботи з союзниками та зміцнення коаліції демократичних країн. Падіння рівня внутрішньої підтримки Зеленського та зростання «втоми» від України на міжнародній арені, а також зниження чутливості закордонної аудиторії до його емоційних звернень (що свідчить про вичерпання емоційного ресурсу впливу, на що вказують і політики високого рівня) також підтверджують обмеженість популізму як політичної комунікації.[67] Разом із тим ігнорування та недослідження впливу популізму було б помилковим, зокрема істотно ускладнить вироблення ефективних стратегій протидії йому, що й обумовлює практичну значущість даного дослідження.

Дослідження взаємозв'язку між популізмом і політичною комунікацією дозволяє глибше осмислити еволюцію сучасного лідерства, в якому дискурсивний вплив стає важливішим за формальні повноваження. Порівняльний аналіз Трампа та Зеленського показує, як національні

контексти, політична культура, медійна структура та рівень інституційної стабільності визначають, чи буде популізм інструментом протиставлення народу та еліт як спосіб політичної боротьби за владу чи засобом солідаризації, кризового контролю чи моральної легітимації.

Таким чином, осмислення популізму як політичної комунікації має не лише теоретичну, а й практичну вагу: воно дозволяє пояснити, як через політичну мову конструюються міжнародні відносини, як емоційний вимір публічного дискурсу впливає на політичні рішення, і чому у світі, де зростає роль соціальних медіа та лідерського іміджу, саме популізм стає ключовою формою політичної взаємодії XXI століття.

Об'єктом дослідження є стратегічні комунікації у глобальному політичному та інформаційному просторі.

Предметом дослідження є вплив медіатизації політики на трансформацію форм і каналів політичної комунікації.

Метою дослідження є виявлення джерел, потенціалу та обмежень популізму як стилю політичної комунікації у внутрішньо- та зовнішньополітичному контекстах на прикладі Дональда Трампа та Володимира Зеленського шляхом порівняння змістових, риторичних і стилістичних особливостей їхніх комунікативних стратегій.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до розуміння популізму як політичної комунікації.
2. Визначити ключові характеристики популістського дискурсу, такі як антагонізм «народ — еліта», емоційність, конфліктність, спрощення складних проблем, персоналізація влади та апеляція до кризових обставин.
3. Дослідити вплив медіатизації політики та розвитку соціальних мереж на трансформацію форм і каналів політичної комунікації, що сприяють поширенню популістських стратегій.

4. Розкрити особливості зовнішньополітичного виміру популізму, його роль у делегітимації міжнародних інституцій, ревізії альянсів та формуванні альтернативних моделей міжнародної взаємодії.

5. Проаналізувати комунікативні стратегії Дональда Трампа та Володимира Зеленського, визначивши їхні змістові, риторичні та стилістичні особливості.

6. Встановити, як різні типи популізму — конфронтаційно-провокативний (Трамп) і мобілізаційно-захисний (Зеленський) — функціонують у внутрішньополітичному та зовнішньополітичному контекстах.

7. Виявити комунікативні механізми легітимації влади через кризові наративи та емоційні апеляції у риторичі досліджуваних лідерів.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 2016 по 2025 рік, що дозволяє проаналізувати формування та функціонування популістської політичної комунікації у діяльності Дональда Трампа та Володимира Зеленського.

Президентство Дональда Трампа (2016–2021; повторно з 2025 року) позначене активним використанням популістської риторики для конструювання образу «сильного, харизматичного лідера» та посилення ролі США у міжнародних відносинах (Make America Great Again (MAGA)).[29] Президентство Володимира Зеленського (з 2019 року) демонструє іншу модель популізму — емоційно-моральну, спрямовану на консолідацію громадян («Слуга народу») і мобілізацію міжнародної підтримки України під час війни.[25]

Таким чином, у межах 2016–2025 років можна простежити, у який спосіб популізм як комунікація перетворюється на механізм формування політичного лідерства, міжнародного іміджу та нових форматів взаємодії між владою, громадськістю й зовнішнім світом.

Наукова новизна дослідження полягає у створенні нової рамки аналізу популізму як форми політичної комунікації, що поєднує

внутрішньополітичний та зовнішньополітичний виміри. На відміну від традиційних підходів, які розглядають популізм переважно як ідеологічне явище або електоральну стратегію, у цьому дослідженні популізм інтерпретується як система комунікативних практик, спрямованих на формування публічного дискурсу, конструювання політичної ідентичності та легітимацію влади в умовах кризи.[34]

У дослідженні здійснено порівняльний аналіз змістових і стилістичних параметрів популістської політичної комунікації Дональда Трампа та Володимира Зеленського, що дало змогу окреслити типологічні відмінності між конфронтаційно-транзакційною та морально-коаліційною моделями популізму.

Новизна роботи також полягає у з'ясуванні функціонального виміру популістського дискурсу у міжнародній комунікації — як інструмента публічної дипломатії, управління кризами та конструювання зовнішньополітичного іміджу держави.

Отримані результати сприяють розумінню ролі емоційних, символічних і риторичних стратегій у формуванні сучасного політичного лідерства, а також розкривають взаємозв'язок між медійною комунікацією, популізмом і процесами трансформації політичної легітимності у глобальному просторі.

Науково-практична значущість дослідження полягає у можливості застосування висновків дослідження для подальшого аналізу політичної комунікації сучасних лідерів, зокрема у контексті кризового управління, публічної дипломатії та міжнародного позиціонування держави.[33] Запропонований підхід до розуміння популізму як системи комунікативних практик дозволяє удосконалити інструментарій аналізу політичних дискурсів, зокрема в аспектах виявлення емоційних, символічних і риторичних стратегій, що формують громадську думку.

Результати роботи можуть бути використані в аналітичній діяльності політичних інститутів, дипломатичних служб, медійних організацій і центрів

стратегічних комунікацій для оцінки ефективності комунікативних стратегій політичних акторів у внутрішньо- та зовнішньополітичному контекстах.

Апробація результатів дослідження здійснювалася в ході публікації матеріалів у фахових збірниках:

1. Зажирко Н. The role of populist leaders in peace negotiations: pros and cons. Травневі студії: історія, міжнародні відносини : збірник матеріалів VII Міжнародної наукової конференції студентів і молодих учених «Травневі студії 2025: історія, археологія, міжнародні відносини та перспективи повоєнного відновлення». — Вінниця : Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2025. — С. 95–97.

2. Зажирко Н. Популізм як політична комунікація і трансформація інституційної взаємодії: кейс Дональда Трампа у міжнародній політиці. Політичні партії і вибори: українські та світові практики (пам'яті Юрія Романовича Шведа) : зб. ст. і тез за результатами десятої міжнародної наукової конференції / за ред. А. Романюка, В. Литвина. — Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2025. — Вип. 10. (подано до друку).

Структура кваліфікаційної (магістерської) роботи:

Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 62 сторінки.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, визначаються об'єкт, предмет, мета, завдання, хронологічні рамки, наукова новизна, практична значущість та структура дослідження.

Перший розділ присвячений теоретико-методологічним засадам вивчення популізму як феномену політичної комунікації. У ньому розглядаються основні підходи до визначення поняття популізму, його функції у політичному процесі, а також особливості риторичних і комунікативних стратегій популістських лідерів у сучасному інформаційному середовищі.

Другий розділ містить аналітичний огляд популістських практик Дональда Трампа. У цьому розділі досліджується специфіка його політичної риторики у сфері внутрішньої та зовнішньої політики, особливості використання соціальних медіа, стратегія кризової комунікації, а також вплив популістського дискурсу на міжнародний імідж Сполучених Штатів.

Третій розділ зосереджений на аналізі мобілізаційно-захисного популізму Володимира Зеленського та його ролі у формуванні зовнішньої легітимації України. У ньому розглядається, як персоналізована дипломатія, внутрішня консолідація суспільства та кризова комунікація використовуються для зміцнення міжнародної підтримки й створення коаліції союзників.

У висновках узагальнюються основні результати дослідження, формулюються висновки щодо сутності популізму як комунікативного феномену та його впливу на сучасну політичну систему.

Список використаних джерел включає наукові праці, аналітичні звіти, публікації у засобах масової інформації, виступи політичних лідерів та їхні соціальні медіа.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ПОПУЛІЗМУ ЯК ПОЛІТИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

1.1. Стан вивчення проблеми популізму як політичної комунікації

1.1.1. Популізм як форма політичної комунікації

Проблематика популізму є одним з досліджуваних питань у сучасній політичній науці, що зумовлено дедалі частішим приходом до влади політиків-популістів у різних країнах світу. Однак інтерпретація цього явища суттєво еволюціонувала — від розуміння популізму як ідеології до його трактування як комунікаційного стилю. Така зміна зумовлена тим, що популізм дедалі частіше виявляється не у змісті політичних стратегій, а у формах політичного мовлення, у специфіці риторики, апеляцій, образів і наративів, що структурують сприйняття політичної реальності.

Ключовим теоретичним внеском, який забезпечує змістовне ядро популізму, є підхід К. Мудде, який визначає його як «тонкоцентровану ідеологію» (thin-centered ideology). Згідно з цією концепцією, популізм зосереджений на фундаментальному моральному та політичному антагонізмі між двома гомогенними групами: «простим народом» (the pure people) та «корумпованою елітою» (the corrupt elite).[40]

Важливим аспектом цього підходу є те, що популізм рідко існує ізольовано; він майже завжди поєднується з «хост-ідеологією» (наприклад, з націоналізмом у правих партій або соціалізмом у лівих). Це пояснює, чому популістські рухи можуть мати радикально різний зміст (наприклад, економічний популізм чи етнічний популізм), але зберігають однакову структурну риторичну. Ідеологічний підхід є вирішальним для даного дослідження, оскільки він надає інструменти для визначення ключових змінних контенту в комунікації: як саме Трамп і Зеленський ідентифікують свій «народ» та маркують своїх «антагоністів-еліту». Це також дозволяє зрозуміти, що популізм становить фундаментальний виклик інститутам ліберальної демократії, зокрема плюралізму та правам меншин.[41]

На відміну від жорсткого ідеологічного погляду, комунікативно-дискурсивний підхід, пов'язаний з Е. Лаклау та Б. Моффіттом, розглядає популізм не як повноцінну ідеологію, а як спосіб політичної артикуляції, що є особливо ефективним в умовах соціальної чи економічної кризи. У цій оптиці популізм є дискурсивним процесом, спрямованим на створення гомогенного політичного суб'єкта, що називається «народ» (the people), шляхом об'єднання різнорідних вимог у «ланцюг еквівалентностей».[24]

Центральним для цього підходу є визначення популізму як комунікаційного феномену. Це означає, що комунікативні засоби (мова, риторика, стиль) є настільки ж центральними для розуміння популізму, як і самі популістські ідеї. Якщо фокусуватися на комунікації, акцент зміщується на популістські повідомлення як незалежний феномен, а не на конкретні характеристики політичних акторів.[23]

Комунікативно-дискурсивний підхід дає змогу розглядати популізм як поняття, що має різні рівні прояву, за якого ступінь популізму визначається частотою використання характерних змістових та стилістичних ознак. Це дозволяє виділяти різні типи комунікації, залежно від присутності трьох ключових елементів: посилення на «народ» (людиноцентризм), антиелітаризм та виключення сторонніх груп. Ці варіації включають: повний популізм (усі три елементи), популізм із виключенням «чужих» (апеляція до народу та протиставлення аут-груп), антиелітарний популізм (апеляція до народу та антиелітна риторика), та «порожній популізм» (лише звернення до народу).[36]

Стратегічний підхід, пов'язаний із роботами К. Вейланда та Е. Ернеста, фокусується на популізмі як наборі методів, спрямованих на мобілізацію мас та утримання влади. Центральним у цій стратегії є персоналізоване лідерство. Популістський лідер прагне управляти, спираючись на пряму, неопосередковану, неінституціоналізовану підтримку своїх послідовників. Це дозволяє йому обходити традиційні інституційні обмеження, такі як партійні структури чи бюрократичні фільтри.[65]

Позиціонування лідера як «голосу народу» (*vox populi*) є стратегічним інструментом. Лідер стверджує, що він особисто втілює «загальну волю народу», перетворюючи політику на боротьбу між собою (як уособленням народу) та істеблішментом. Ця персоналізація є критично важливою, оскільки вона створює ілюзію «чистої» влади, яка не потребує посередників, що є невід'ємною частиною популістської легітимації.[65]

Три підходи не є взаємовиключними, але скоріше взаємодоповнюючими. Якщо мета популістських лідерів полягає в тому, щоб «повернути владу простому народу», логічним є використання мови, яка апелює до цього народу (комунікативно-дискурсивний стиль), що стає частиною їхньої загальної стратегії.

У сучасних комунікаційних підходах (Aalberg et al., 2017; Esser & De Vreese, 2017) популізм трактується як форма політичної комунікації, що характеризується специфічними дискурсивними, риторичними та візуальними елементами. У цьому контексті виокремлюють два головні виміри популізму:

- зміст (*content-related*), який включає такі основні теми, як народоцентризм, антиелітаризм, відкидання «інших» (мігрантів, меншин, глобалістів тощо);
- стиль (*stylistic*), що охоплює емоційність, спрощення складних проблем, персоналізацію, апеляцію до кризових обставин, використання мови конфлікту і моралізації політики.[1]

Аналіз поняття популізму як комунікаційної стратегії, що базується на перманентному конфлікті, дозволяє виокремити особливості стилю популістської комунікації:

- Персоналізація: Зведення політичних процесів до фігури лідера, який виступає як *vox populi* (голос народу).
- Емоційність та афектація: Перевага емоційних закликів (страх, обурення, надія) над раціональною аргументацією, апеляція до колективної ідентичності «звичайних людей».

- Конфліктність і драматизація: Створення чіткої лінії поділу на «своїх» і «чужих» (ворогів народу, корумповану еліту, зовнішні загрози).
- Спрощення складних проблем: Зведення комплексних соціально-економічних та політичних питань до бінарних опозицій, пропонуючи прості та швидкі, хоча часто нереалістичні, рішення.[12]

1.1.2. Популізм у контексті міжнародних відносин

У дослідженнях останніх десятиліть феномен популізму дедалі частіше розглядається не лише у внутрішньополітичному вимірі, а й як чинник, що суттєво впливає на структуру та динаміку міжнародних відносин. Поява цього напрямку зумовлена зростанням кількості популістських урядів у різних країнах світу, які, потрапивши до влади, почали переосмислювати принципи міжнародної співпраці, глобалізації та безпеки.

Початковий етап дослідження: від внутрішньої до зовнішньої політики

Перші спроби аналізу популізму в міжнародному контексті (Taggart, 2000; Mudde, 2004) зосереджувалися переважно на його внутрішніх функціях — мобілізації електорату, делегітимації еліт, розширенні політичної участі. Однак згодом науковці почали наголошувати на тому, що антагоністичний принцип «народ проти еліти» переноситься і на глобальний рівень, формуючи новий тип політичного мислення у зовнішній політиці.[51][39]

Важливим внеском у цей напрям стали роботи К. Веронезе (Verbeek & Zaslove, 2017), Д. Чазанови (Chrysosgelos, 2018) та А. Локвуда (Lockwood, 2020), які запропонували концепцію «популізму в міжнародних відносинах» (populism in international relations). Вони підкреслюють, що популізм має зовнішньополітичні прояви, зокрема у формуванні антиглобалістської риторики, підриві довіри до міжнародних інституцій та в апеляції до національного суверенітету як абсолютної цінності.[64][7][26]

Концептуалізація «зовнішньополітичного популізму»

Поняття «зовнішньополітичного популізму» (foreign policy populism) активно розробляється в працях Р. Сміта (Smith, 2019), Б. Буссе (Buzogány &

Varga, 2021) та ін. Згідно з цими дослідженнями, популістська зовнішня політика — це не лише реакція на міжнародні виклики, а й форма продовження внутрішнього антагонізму на глобальному рівні.[6]

Основною рисою такого типу політики є національний егоїзм, тобто прагнення поставити інтереси «власного народу» вище за зобов'язання перед міжнародними партнерами. Це проявляється у критичному ставленні до багатосторонніх інститутів (ООН, ЄС, НАТО, СОТ) та схильності до двосторонніх, транзакційних відносин, де головним принципом стає «вигода в обмін на підтримку».[43]

Сучасні дослідження (Plagemann & Destradi, 2019; Ikenberry, 2020) підкреслюють, що такий підхід підриває засади ліберального міжнародного порядку, заснованого на співпраці, взаємній довірі та передбачуваності. Водночас деякі автори (Niemann & Stengel, 2023) трактують популізм як симптом, а не причину кризи лібералізму, розглядаючи його як реакцію на дефіцит демократичної репрезентації у глобальному управлінні.[45][43]

Популізм і міжнародні інституції: критика та ревізіонізм

У науковій літературі простежується кілька основних напрямів вивчення впливу популізму на міжнародну політику:

- Антиінституціональний підхід, який зосереджується на критиці популістами міжнародних організацій як «відірваних від народу» (Inglehart & Norris, 2019).[20]
- Сувереністський напрям, що аналізує популістське наголошення на автономії держави та відмові від міжнародних зобов'язань (Manucci & Weber, 2020).[28]
- Комунікаційно-дискурсивний підхід, який вивчає, як популістські лідери формують зовнішньополітичні наративи через медіа та соціальні мережі (Boucher & Thies, 2019; Moffitt, 2020).[5]

Прикладом цього є доктрина America First Дональда Трампа, що стала предметом широкого міждисциплінарного аналізу (McDonald, 2018; Chrysogelos, 2021). Дослідники розглядають її як типову модель

популістського риторичного перекодування зовнішньої політики у мову торгу й транзакцій, що замінила традиційні дискурси міжнародної відповідальності та колективної безпеки.[29]

1.1.3. Персоналізація влади і медіатизація політичного процесу

Розвиток медіатехнологій та, зокрема, соціальних мереж, є не просто фоновим явищем, а структурною причиною успіху популізму. Популізм як політична комунікація ідеально корелює з логікою медіатизованого політичного процесу, де емоції та конфлікти стають центральними елементами політичних повідомлень.

Важливу увагу дослідники приділяють впливу медіа на трансформацію міжнародної політичної комунікації. Поява соціальних мереж створила умови для прямої персоналізованої взаємодії політичних лідерів із глобальною аудиторією. Цей процес, який М. Ессер і Й. Де Врізе (Esser & De Vreese, 2017) називають «медіатизованою політикою», змінив традиційні уявлення про дипломатію, зробивши її емоційнішою, спрощеною та більш «театралізованою».[12]

Широке використання інтернет-комунікацій та соцмереж стало базовою спільною рисою успішних виборчих кампаній Дональда Трампа та Володимира Зеленського. Обидва лідери ефективно використовували соцмережі як ідеальний «сценічний майданчик» для свого перформативного стилю, оскільки вони є особливо зручними для персоналізованих та емоційних форм комунікації, що легко доступні людям.

У цьому контексті Д. Трамп і В. Зеленський часто порівнюються в наукових працях (Lichterman, 2023; Grygiel, 2024) як два приклади медіатизованого популізму, однак із протилежними ціннісними орієнтаціями: заснованою на принципі політичної вигоди через тиск у Трампа та морально-коаліційною («мовою солідарності») у Зеленського.[14]

Поточний стан і прогалини у дослідженнях

Станом на сьогодні, хоча феномен зовнішньополітичного популізму активно досліджується в політичній науці, залишається відносно мало робіт,

що порівнюють зміст і стиль міжнародної комунікації різних популістських лідерів у ситуації кризи.

Більшість праць зосереджуються або на європейському контексті (Brexit, Орбан, Ле Пен), або на латиноамериканських кейсах (Чавес, Болсонару). Український кейс, зокрема діяльність В. Зеленського, починає привертати увагу дослідників лише останніми роками (Kuzio, 2023; Pikulicka-Wilczewska, 2024) як приклад мобілізаційного популізму в умовах війни.[12]

У цьому контексті порівняльний аналіз Дональда Трампа та Володимира Зеленського є не лише актуальним, але й теоретично значущим, адже дозволяє простежити, як різні типи популізму — конфронтаційно-провокативний і мобілізаційно-захисний — формують альтернативні моделі міжнародної комунікації та легітимації влади у кризових умовах.

1.1.4. Популізм, криза і легітимація влади

У сучасній політичній науці проблема зв'язку між кризою та популізмом є одним із найактивніше досліджуваних напрямів. Дослідники вказують, що популізм не лише виникає в умовах політичної, економічної чи соціальної нестабільності, але й сам активно відтворює стан «перманентної кризи» як джерело своєї легітимності (Moffitt, 2015; Laclau, 2005; Aslanidis, 2016).[32][3]

Криза як середовище виникнення популізму

Більшість теоретиків сходяться на думці, що популізм є реакцією на кризу довіри до інституцій представницької демократії. Як зазначають Mudde & Kaltwasser (2017), популізм постає «тіньовим боком демократії» — симптомом її дисфункцій, коли традиційні механізми політичного представництва втрачають ефективність.[41]

Д. Альберт та Р. Вейланд (Weyland, 2020) розглядають кризу як структурну умову, що дозволяє популістським лідерам позиціонувати себе «рятівниками» народу від безвідповідальної еліти.[65]

Кризова риторика у популістському дискурсі виконує дві ключові функції:

- Мобілізаційну, — активізує суспільні емоції, створюючи відчуття терміновості та колективного обов'язку діяти.
- Легітимаційну, — обґрунтовує потребу у «сильному лідері» як тимчасовому, але необхідному антикризовому інструменті.[40]

Популізм і політика емоцій

Останні дослідження (Wirz, 2018; Hawkins et al., 2020) вказують на центральну роль емоцій — передусім страху, гніву, обурення та надії — у побудові популістської мобілізації. Саме емоційний наратив дозволяє лідерам формувати відчуття спільної долі, навіть за відсутності чіткої ідеологічної програми.[10]

Механізм, відомий як «ефект згуртування навколо прапора» (rally-around-the-flag effect), широко аналізується у дослідженнях політичної психології (Mueller, 1970; Hetherington & Nelson, 2003) та пояснює, як кризи дозволяють лідерам консолідувати підтримку, відволікаючи увагу від внутрішніх проблем. Популізм у цьому контексті постає як стратегія емоційного управління кризою — не лише відповідь на неї, а й засіб її комунікативного використання.[16]

Кризові наративи як форма легітимації

Згідно з М. Моффітом (Moffitt, 2016), популістські лідери «виконують» кризу — тобто не просто реагують на неї, а активно створюють її у публічному дискурсі. Вони конструюють відчуття загрози, щоб посилити власну легітимність і виправдати надзвичайні дії. Таким чином, криза стає основою нового типу політичної легітимації, побудованої не на інституційних досягненнях, а на моральному протиставленні «ми» проти «них».[32]

Криза у порівняльному вимірі: Трамп і Зеленський

У світлі цього теоретичного контексту порівняння Дональда Трампа та Володимира Зеленського набуває особливої значущості. Обидва лідери використовували кризові наративи, однак із протилежними цілями та наслідками.

Конфронтаційно-провокативний популізм Дональда Трампа базується на антагонізмі до «внутрішніх ворогів» — політичних еліт, медіа, «глибинної держави». Криза в його риторичі постає як наслідок морального розкладу системи, а популістське послання — як заклик «очистити» політику. Такий тип комунікації сприяє поляризації суспільства та підриває довіру до інституцій.[29]

Мобілізаційно-захисний популізм Володимира Зеленського, навпаки, спирається на інклюзивний наратив єдності у відповідь на зовнішню загрозу. Воєнна криза 2022 року зумовила переорієнтацію його комунікації на міжнародну аудиторію та створення моральної коаліції підтримки України. Популізм у цьому випадку набуває інтегративного характеру, спрямованого не на дестrukцію, а на мобілізацію та згуртування.[25]

Отже, кризовий контекст у сучасних дослідженнях розглядається не лише як тло, а як комунікаційний ресурс популізму, який дозволяє легітимізувати владу, впливати на емоції громадян і трансформувати політичну поведінку.

1.1.5. Теоретичний синтез дослідження

На основі огляду теоретичних підходів та аналізу особливостей сучасної політичної комунікації, для цілей даного дослідження доцільно визначити аналітичну рамку, в якій популізм розглядається як стиль політичної комунікації. Цей стиль поєднує:

- застосування афективної риторики та апеляція до колективних почуттів.
- використання антагоністичної дихотомії «народ vs. еліта» та спрощення складних проблем.
- свідоме використання медіатизованих каналів, зокрема соціальних мереж, для обходу інституційних посередників та прямої мобілізації.

Порівняльний аналіз комунікативних стратегій Дональда Трампа та Володимира Зеленського є методологічно обґрунтованим та актуальним,

оскільки вони представляють два функціонально різні типи популізму, що виникають у відповідь на принципово різні джерела кризи.

Трамپ є прикладом конфронтаційно-провокативного популізму. Його комунікація внутрішньо орієнтована, спрямована на деструкцію існуючих еліт та поляризацію суспільства через мобілізацію гніву та почуття втрати. Цей стиль використовує популізм як знаряддя атаки на систему, звинувачуючи внутрішніх ворогів у системній кризі.

Зеленський, особливо в умовах воєнної кризи, є прикладом мобілізаційно-захисного популізму. Його стратегія, хоч і персоналізована та емоційна, спрямована на зовнішню мобілізацію та внутрішню консолідацію нації, використовуючи популізм як засіб виживання, солідарності та легітимації опору.[15]

1.2. Джерельна база дослідження

1.2.1. Типи джерел

Джерельна база даного дослідження побудована з урахуванням необхідності комплексного аналізу популізму як форми політичної комунікації у двох вимірах — внутрішньополітичному та зовнішньополітичному. Вона охоплює як первинні, так і вторинні джерела, що дозволяє дослідити як безпосередні форми висловлювання політичних лідерів, так і механізми медійного відображення та суспільного сприйняття їхнього дискурсу.

Первинні джерела

До первинних джерел належать автентичні комунікаційні продукти Дональда Трампа та Володимира Зеленського, що відображають їхні риторичні, тематичні та стилістичні стратегії:

- Публічні виступи, промови та звернення — офіційні тексти та відеозвернення, виголошені у внутрішньополітичному та міжнародному контекстах (зокрема, перед парламентами, на сесіях ООН, форумах НАТО, G7, G20 тощо). Ці матеріали дають змогу простежити ключові наративи,

структуру аргументації, а також емоційні та символічні елементи риторики.[82]

- Інтерв'ю та пресконференції, у яких лідери безпосередньо формулюють свої позиції щодо питань внутрішньої політики, зовнішньої безпеки, економіки, союзницьких відносин і кризових ситуацій.

- Пости у соціальних мережах — насамперед у Twitter (X), Truth Social (для Дональда Трампа), Telegram, Instagram та Facebook (для Володимира Зеленського). Цей пласт джерел є особливо важливим, оскільки саме соціальні мережі стали головним каналом реалізації популістського стилю «прямої комунікації» без участі традиційних посередників — партійних структур чи журналістів.

- Офіційні документи, заяви та протокольні матеріали, оприлюднені на сайтах Білого дому, Президента України та Міністерств закордонних справ, що відображають інституційну сторону політичної комунікації.[77]

Вторинні джерела

Другу групу становлять аналітичні, медійні та наукові джерела, що дозволяють інтерпретувати риторику лідерів у ширшому комунікаційному контексті:

- Медійні матеріали провідних національних та міжнародних видань, зокрема The Washington Post та Українська правда. Аналіз цих публікацій дає змогу виявити особливості «медіа-фреймінгу» (рамкування) політичних заяв і дій лідерів, визначити домінантні теми, тональність і типи інтерпретацій у різних політичних культурах.

- Аналітичні звіти, огляди та колонки експертів, що публікувалися в авторитетних центрах дослідження політичної комунікації та міжнародних відносин.

- Наукові праці з теорії популізму, політичної риторики, емоційної політики та медіатизації влади, які створюють методологічну основу аналізу стилю й змісту політичних меседжів.

Комбінація первинних і вторинних джерел дозволяє простежити не лише те, що і як комунікують Трамп і Зеленський, але й те, як саме їхні меседжі інтерпретуються аудиторіями у різних політичних і культурних контекстах.

1.2.2. Характеристика вибраних медіа

Для поглибленого порівняльного аналізу обрано два національні медіа — The Washington Post та Українська правда, які використовуються для аналізу політичної комунікації обох лідерів. Такий підхід дозволяє простежити, як популістські стратегії Дональда Трампа та Володимира Зеленського репрезентуються у двох різних медійних контекстах — американському та українському.

The Washington Post

The Washington Post є одним із найвпливовіших американських видань, яке системно висвітлює політичні процеси у США та міжнародну політику. Газета характеризується високими журналістськими стандартами, критичною аналітикою та особливою увагою до проблем демократії, політичної відповідальності й зовнішньополітичних стратегій США.

У контексті дослідження публікації The Washington Post виконують подвійну функцію:

- Вони слугують індикатором суспільного сприйняття популістської риторики Дональда Трампа, відображаючи реакцію американського медіаестеблішменту на його заяви, промови, пости у соціальних мережах, зовнішньополітичні кроки (зокрема щодо Китаю, НАТО, Мексики).

- Водночас у матеріалах видання можна простежити зовнішньополітичне позиціонування Володимира Зеленського, особливо у контексті війни Росії проти України. У цій площині The Washington Post формує наратив «морального лідерства» Зеленського, що апелює до цінностей демократії, свободи та колективної безпеки.[2]

Українська правда

Українська правда є одним із найавторитетніших українських онлайн-видань, що послідовно висвітлює діяльність президента Володимира Зеленського від початку його політичної кар'єри, а також міжнародну політику США, включно з постаттю Дональда Трампа.

Для цього дослідження важливими є дві аналітичні лінії у публікаціях видання:

- Внутрішньополітична риторика Зеленського — висвітлення його публічних звернень, інтерв'ю, виступів, емоційних меседжів, спрямованих на консолідацію суспільства під час війни, а також реакцій на внутрішню критику.
- Відображення американського популізму в українських медіа — аналіз того, як у вітчизняному дискурсі інтерпретуються заяви та дії Дональда Трампа, зокрема його позиція щодо НАТО, підтримки України, міжнародних альянсів і санкційної політики.[70]

Зіставлення матеріалів The Washington Post та Української правди дозволяє простежити, як медіа різних країн рамкують (frame) популізм — або як загрозу стабільності (у випадку США), або як ресурс мобілізації й морального лідерства (в українському контексті).

1.3. Методи дослідження

Методологічна основа дослідження побудована на міждисциплінарному підході, який поєднує положення політичної науки, теорії масової комунікації, соціолінгвістики та дискурс-аналізу. Такий підхід дозволяє комплексно розкрити феномен популізму як форми політичної комунікації та порівняти специфіку його проявів у риторичі Дональда Трампа і Володимира Зеленського в контексті внутрішньої й зовнішньої політики.

Дослідження здійснено на основі поєднання загальнонаукових, спеціальних і емпіричних методів, що забезпечують багаторівневий аналіз популістського дискурсу як соціально-комунікативного явища.

1.3.1. Загальнонаукові методи

Метод аналізу та синтезу — застосовано для систематизації наукових підходів до визначення популізму (Е. Лаклау, К. Мюдде, П. Таггарт, К. Вейланд) та формування теоретичної бази дослідження. Аналіз дозволив виокремити ключові ознаки популістського стилю (емоційність, антагонізм, дихотомія «народ — еліта»), а синтез — поєднати ці характеристики в узагальнену модель політичної комунікації.

Індукція і дедукція — використовувалися для переходу від аналізу конкретних риторичних практик (промови, твіти, відеозвернення) до формулювання узагальнених висновків про структуру і функції популістського дискурсу. Ці методи забезпечили логічну побудову аналітичної частини дослідження.

Порівняльний метод — застосовано для зіставлення комунікативних стратегій двох політичних лідерів. Завдяки цьому методу виявлено подібності (емоційна мобілізація, персоналізація влади) та відмінності (моральна коаліціалізація у Зеленського vs транзакційний прагматизм у Трампа).

Метод узагальнення — використано для підведення результатів теоретичних і емпіричних спостережень до висновків, що дозволяють окреслити загальні закономірності функціонування популізму як інструменту політичної комунікації.

1.3.2. Спеціальні методи

- Дискурс-аналіз — став основним методом, що дав змогу дослідити структурно-семантичну організацію політичних висловлювань, а також виявити способи формування смислів через мову, метафори, емоційні акценти та дихотомії. Опора на підходи Т. ван Дейка, М. Фуко та Р. Водак дозволила розкрити, як риторика обох лідерів створює політичну реальність і конструює образ “народу”. [11]

- Фрейм-аналіз (frame analysis) використано для виявлення способів структурування політичних подій і проблем у комунікації. Зокрема, досліджено, як Трамп застосовує принцип політичної вигоди через тиск

замість «колективної безпеки», а Зеленський — «моральної єдності» замість «національного егоїзму». Теоретично метод спирається на підходи Е. Гофмана, Р. Ентмана та Д. Сноу.[13]

- Медіадискурс-аналіз — дав змогу розглянути, як наративи лідерів транслуються, інтерпретуються або підважуються у різних медійних контекстах. Цей метод допоміг дослідити зв'язок між риторикою політика і способами її репрезентації у пресі, що важливо для розуміння впливу популізму на громадську думку.[33]

- Метод case study (аналіз окремих випадків) — застосовано для аналізу конкретних ситуацій, які репрезентують типові форми популістської комунікації:

- Кейс 1: Звернення до міжнародної спільноти та союзників.
- Кейс 2: Внутрішня політична боротьба та роль медіа.
- Кейс 3: Кризова комунікація.

Цей метод дозволив простежити, як комунікаційні стратегії лідерів функціонують у реальних політичних контекстах.

1.3.3. Структура та логіка дослідження

У межах дослідження застосовано багаторівневий підхід, що поєднує емпіричний, аналітичний та інтерпретаційний компоненти.

- Емпіричний рівень охоплює збір, систематизацію та аналіз первинних джерел — виступів, публічних заяв, публікацій у медіа та соціальних мережах. Це дозволяє реконструювати реальний зміст політичних меседжів і виявити механізми формування дискурсу.

- Аналітичний рівень передбачає порівняння та класифікацію виявлених риторичних і комунікативних стратегій, виявлення повторюваних структур і мотивів у політичній комунікації, а також встановлення закономірностей між популістською риторикою і делегітимацією інституцій.

- Інтерпретаційний рівень ґрунтується на застосуванні теоретичних концепцій політичної комунікації, популізму та фреймінгу, що дозволяє

пояснити виявлені тенденції в ширшому контексті — як прояв трансформації ролі лідера, інституцій та суспільної довіри у сучасній міжнародній політиці.

Поєднання цих рівнів забезпечує цілісне бачення об'єкта дослідження — від емпіричних фактів до узагальнень і теоретичних висновків.

РОЗДІЛ 2. КОНФРОНТАЦІЙНО-ПРОВОКАТИВНИЙ ПОПУЛІЗМ

Д. ТРАМПА В АСПЕКТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

2.1. Делегітимація союзів та інституцій: популізм Трампа та ревізія альянсів (Кейс 1).

Зовнішньополітичний дискурс Трампа перетворює ідею багатостороннього партнерства на транзакційну модель — систему, у якій гарантії безпеки розглядаються як товар, що має ціну та залежить від лояльності союзників. Те, що в інституційній логіці означає спільну відповідальність, у трампівському дискурсі постає як борг союзників перед США, який необхідно «погасити» підвищенням витрат (вимога 5% ВВП на оборону як «нова норма»). Важливо не лише саме число, а зміна модальності: «колективні гарантії» → «умовні зобов'язання»; «право і процедура» → «торг і взаємний розрахунок».[48]

Як зазначає The Washington Post, домовленості щодо збільшення оборонних витрат до 5% ВВП супроводжувалися так званим «креативним підрахунком». Це дозволило країнам-членам НАТО формально виконати вимоги США, включивши до цієї суми витрати, які раніше не враховувалися, — таким чином союзники змогли досягти нової планки й водночас зберегти обличчя перед Трампом.[57]

Такий транзакційний підхід підсилює персональну роль лідера як арбітра: рішення про «довіру» чи «недовіру» приймає не інституція, а сам політик. Кульмінацією цього процесу стала публічна демонстрація схвалення з боку Трампа (після періоду тиску), що відтворює механізм «батого і пряника» та закріплює асиметрію символічного контролю — союзники демонструють лояльність, а лідер — великодушність.[57]

Риторичне переосмислення гарантій статті 5

Другий ключовий механізм полягає у підриві безумовності статті 5 НАТО. Напередодні саміту в Нідерландах Трамп уникає прямого підтвердження зобов'язання США щодо колективної оборони, залишаючи простір для двозначності («це залежить від тлумачення»). Така тактика

умовності перетворює юридично обов'язкове правило на політичну домовленість, яка залежить від волі конкретного лідера. Унаслідок цього ефект стримування, який базується на передбачуваності реакції альянсу, стає залежним від індивідуального рішення президента. Це викликає занепокоєння серед союзників, що фіксує The Washington Post у своїй статті від 24 червня 2025 року, а керівництво НАТО того ж дня намагається залагодити ситуацію.[58]

У підсумку саміт намагається згладити невизначеність за допомогою формулювання про підвищення оборонних витрат до 5% ВВП до 2035 року. Така риторика дозволяє відкласти напругу у часі — зобов'язання виглядають амбітно, але водночас відтерміновано. У такий спосіб союзники зберігають видимість єдності, проте залишаються структурно залежними від схвалення США, що підкріплює домінування Трампа як «арбітра» у межах альянсу.

Публічне приниження союзників як інструмент контролю

Третій елемент у риторичі Трампа — це демонстративна критика союзників, що виконує роль дисциплінарного сигналу як усередині НАТО, так і для американської аудиторії. Йдеться не лише про фактичні претензії до країн щодо недостатніх оборонних витрат, а й про публічну іронізацію партнерів, яка перетворює дипломатію на театр.

Так, під час свого виступу у жовтні 2025 року Трамп заявив, що Іспанія може бути «виключена» з НАТО, оскільки «не платить справедливую частку». Далі він публічно пожартував з прем'єра Іспанії, натякаючи, що «країна чекає, щоб США її захищали, не витрачаючи ані цента». Це висловлювання, яке The Washington Post цитує у матеріалі від 25 червня 2025 року, викликало офіційну реакцію Мадрида, зафіксовану також Українською правдою.[56]

Такі публічні «жарти» мають дві функції. По-перше, вони підсилюють внутрішній імідж Трампа як «сильного лідера», який «ставить на місце» слабких союзників. По-друге, на зовнішньому рівні це створює атмосферу страху серед партнерів, змушуючи їх публічно демонструвати лояльність, збільшувати оборонні витрати та уникати відкритої критики Вашингтона.

Подібні меседжі послідовно фіксуються у виступах та публікаціях Трампа. Під час промови на саміті НАТО 25 червня 2025 року він наголосив: «Ми вже давно просимо їх підняти внески до 5 % — це величезний стрибок із 2 %, і багато хто навіть не сплачував ці 2 %.» Таким чином він підкреслив контраст між «сильними» США та «пасивними» союзниками. У березневому виступі 2025 року він ще жорсткіше сформулював цю позицію, заявивши: «Якщо вони не платитимуть, я їх не захищатиму», фактично перетворюючи принцип колективної безпеки на інструмент умовної підтримки.[60]

Риторика підкріплювалася також активністю у соціальних мережах. У червні 2025 року Трамп публічно виклав зміст особистого повідомлення від генерального секретаря НАТО, у якому той нібито схвалював “рішучі дії” президента та підвищення оборонних витрат до 5 % ВВП. Цей пост швидко став вірусним і слугував не стільки інформуванню, скільки демонстрацією особистої «влади над союзом».[59]

У цьому полягає механізм символічного приниження як методу контролю. Відносини між союзниками набувають ієрархічного характеру: США виступають арбітром, який оцінює ступінь «відповідності» інших членів НАТО. Як показують спостереження The Washington Post, під час самітів союзники демонструють обережність у тоні, намагаючись “узгодити” позиції з очікуваннями Трампа, що проявляється у лексичній м’якості виступів, компліментарності й униканні публічної полеміки.[48]

У такий спосіб Трамп перетворює інституційні механізми співпраці на персональні відносини підлеглості, де головним критерієм ефективності стає не дотримання норм, а схвалення лідера. Ця практика створює ефект ритуального підтвердження лояльності, коли союзники вимушені «публічно погоджуватись», аби уникнути нового кола критики.

Від риторики до дій: сигнал невизначеності через військове скорочення

Щоб зрозуміти, як словесні меседжі Трампа перетворюються на реальні політичні дії, показовим є рішення США восени 2025 року вивести ротаційну

бригаду (близько 3 тисяч військових) з Румунії без негайної заміни на східному фланзі НАТО. Офіційно цей крок пояснювався як «перерозподіл ресурсів» і прояв «зростання самостійності Європи». Проте для східноєвропейських союзників це стало очевидним сигналом невизначеності — практичним підтвердженням попередніх сумнівів Трампа щодо зобов'язань США за статтею 5 НАТО.[58]

Як зазначає The Washington Post, це рішення стало першим помітним скороченням військової присутності США у Європі у 2025 році, яке узгоджується з більш загальною стратегією адміністрації Трампа щодо «зменшення американських витрат на колективну оборону». Таким чином, риторика про «справедливий розподіл тягаря» між союзниками набуває матеріального втілення — через поступове згортання американської участі, що підсилює відчуття нестабільності в регіоні.[59]

Адресати і функції: внутрішня мобілізація, зовнішній тиск, підрив інституцій

Політичний стиль Дональда Трампа у сфері зовнішньої політики виконує три ключові функції, які одночасно підсилюють одна одну.

Внутрішня мобілізація

Трамп формує образ себе як єдиного представника «простих американців», які «платять за всіх». У цій логіці союзники постають не як партнери, а як утриманці, що користуються щедрістю США. Такий підхід поєднує антиелітарну риторику з економічним націоналізмом, де політична емоція «несправедливості» стає рушієм підтримки серед виборців.

Зовнішній тиск

На міжнародній арені ця стратегія проявляється у публічному тиску на союзників через умовні гарантії безпеки та публічне соромлення. Трамп перетворює підтримку США на інструмент шантажу та стимулювання покори: якщо країна «не платить», вона ризикує втратити американську підтримку. Така логіка «покарання і винагороди» створює атмосферу страху серед

партнерів і посилює персональний контроль Трампа над політичним процесом.

Підрив інституцій

Через індивідуальне тлумачення міжнародних норм Трамп зміщує колективну відповідальність (як у випадку статті 5 НАТО) у площину особистих рішень. У результаті принцип «один за всіх» перетворюється на «усе залежить від волі президента». Це поступово розмиває довіру до міжнародних механізмів безпеки й робить стабільність альянсів залежною не від інституцій, а від політичної поведінки однієї особи.

У Трампа міжнародні інституції постають як підзвітні йому структури, які він оцінює через призму «вигідності» чи «невигідності» для США. Таким чином, якщо для українського президента зовнішня політика — це спільна справа, то для Трампа — транзакція, у якій союзники мають підтвердити свою лояльність або заплатити за підтримку.[60]

У результаті така логіка робить американську зовнішню політику непередбачуваною: союзники не можуть бути впевнені, що вчорашні домовленості діятимуть завтра. Саме цю нестабільність як політичну стратегію відзначає The Washington Post, аналізуючи виступи Трампа у 2025 році. Водночас Українська правда документує конкретні приклади цього публічного тиску — зокрема, погрози виключити Іспанію з НАТО чи вимоги до союзників збільшити оборонні витрати до 5% ВВП.[56]

Інституційні наслідки: демонстрація сили проти ослаблення правил Видимість сили

Для внутрішньої аудиторії Трампа його стиль виглядає ефективним і переконливим: він демонструє владу, карає опонентів і винагороджує союзників. Під час міжнародних зустрічей союзники публічно виявляють повагу — організовують урочисті прийоми, погоджуються на вимоги США, намагаються «підіграти» президентові. Як зазначає The Washington Post, сцени таких самітів створюються спеціально під Трампа — з урахуванням його харизми й схильності до символічних жестів. Це своєрідна форма публічного

визнання його сили, яка закріплює модель «залежних» від США гарантій безпеки.[48]

Ослаблення стабільності

Проте такий стиль має і зворотний бік — він руйнує передбачуваність у відносинах між союзниками. Коли виконання статті 5 НАТО фактично залежить від особистої інтерпретації президента, а військова присутність США у Європі скорочується без зрозумілої заміни, ефект стримування поступово слабшає. Партнерам доводиться щоразу вгадувати, чи збережеться підтримка завтра. За повідомленням The Washington Post, рішення Трампа про скорочення американського контингенту в Румунії у 2025 році стало реальним свідченням такої непевності — сигналом, який європейські союзники сприйняли як попередження, навіть попри офіційні заяви про «перерозподіл ресурсів».[48]

2.2. Внутрішній антиелітаризм та його вплив на непередбачуваність міжнародних відносин (Кейс 2)

У своїй внутрішній політиці Дональд Трамп ділить світ на «справжній народ» і «корумповані еліти» — медіа, чиновників, суди, політичний істеблішмент. Цей внутрішній поділ «народ / еліта» переноситься на зовнішню арену: союзники, міжнародні організації чи навіть безпекові інституції постають як ті, хто «споживає» ресурс США або ухиляється від відповідальності.[3]

Цей дискурс породжує гіперперсоналізацію зовнішньополітичних рішень: заяви типу «я врегулюю війну», «я змушу платити» — не через механізми чи інституції, а через лідера-одинака. Це означає, що етапи переговорів, усталені правила та механізми (наприклад, в рамках НАТО або двосторонніх угод) поступаються місцем одностороннім рішенням та умовним угодам, які залежать від оцінки та реакції конкретного лідера.[36]

Які приклади можна навести:

У публікації українського видання «Українська правда» від 12 листопада 2025 року Трамп охарактеризував ситуацію навколо України як «величезний

тягар для платників податків США» і зауважив, що «ми поговоримо про це, але поки що покладаємося на наших партнерів».[87]

У статті від 21 листопада 2025 року він заявив про можливість передачі Україні систем «Patriot», але водночас підкреслив: «Я хочу бачити результати, перш ніж підписати угоду» — що створює враження, ніби остаточне рішення залежить від його особистої оцінки, а не від заздалегідь узгодженого плану.[78]

Ці приклади ілюструють комунікаційну модель, в якій підтримка союзників чи країн-отримувачів залежить від оцінки й настрою лідера, а не лише від усталених процедур чи інституцій.

Ефект непередбачуваності: суперечливі сигнали для партнерів

Перенесення антиелітарного світогляду Дональда Трампа з внутрішньої політики на міжнародну арену робить зовнішньополітичну поведінку США нестабільною та важко прогнозованою. Ключовим чинником є гіперперсоналізація прийняття рішень — коли міжнародна політика стає продовженням емоцій та риторичних імпульсів лідера, а не результатом інституційних процедур і консультацій.[10]

Така модель створює кілька типових ситуацій:

Суперечливі сигнали для партнерів

У своїй публікації від 18 жовтня 2025 року The Washington Post відзначає, що позиція Трампа щодо України змінюється «буквально після одного телефонного дзвінка з Путіним». Це означає, що союзники отримують взаємовиключні меседжі: від обіцянок «укласти мир за 24 години» — до заяв про можливість скорочення допомоги Києву. Подібна непослідовність підриває довіру до США як стабільного партнера.[62]

Відмова від зобов'язань як політичний сигнал

Як повідомляє The Washington Post, призупинення військової допомоги Україні було пояснено необхідністю «перевірити, чи гроші американських платників податків використовуються правильно». Така риторика не лише виправдовує ухилення від обов'язків, а й перетворює зовнішню політику на

елемент внутрішньої боротьби за електорат — мовляв, лідер «захищає народ від марнотратства еліт».[61]

Вплив внутрішнього електорального дискурсу на міжнародну поведінку

Трамп формулює зовнішньополітичні рішення так, щоб вони звучали привабливо для його прихильників у США. Наприклад, коли він говорить, що «Америка більше не буде спонсором чужих воєн», це одночасно підсилює його внутрішню популярність і створює зовнішню невизначеність для союзників.[44]

Для європейських партнерів США така риторика створює атмосферу стратегічної непевності. Вони змушені ставити під сумнів сталість американських гарантій: чи дотримуються домовленостей завтра, якщо президент сьогодні публічно змінює позицію?

У результаті виникає ефект символічної нестабільності — коли навіть формально непорушні принципи (як-от стаття 5 НАТО) починають сприйматися як залежні від настрою або політичного інтересу однієї людини. Це робить дипломатичний процес реактивним, а не системним, і виводить США із ролі передбачуваного «лідера Заходу» у простір персоналізованої політичної гри.

Комунікаційні засоби

У зовнішній політиці Дональд Трамп антиелітарна риторика набуває низки характерних комунікаційних ознак, які служать не лише для внутрішньої мобілізації, але й для зовнішнього впливу:

Публічні ультиматуми союзникам — Виступи Трампа часто супроводжуються заявами типу: «Якщо ви не дотримуетесь своїх зобов'язань, то ми не можемо вам допомогти». Наприклад, 24 червня 2025 року він заявив, що участь США залежить від «чіткого визначення» зобов'язань союзників у рамках альянсу.[58]

Мова взаємної угоди замість безумовної підтримки — Замість формули «ми разом» Трамп вдається до лексики «ви зробите — ми підтримаємо», що перетворює багатосторонню співпрацю на контракт «послуга за послугу».

Пряма комунікація без посередників — Трамп активно використовує власні платформи (наприклад, соціальна мережа Truth Social) та прес-конференції «без фільтра» для звернення до опонентів, союзників та своєї внутрішньої аудиторії. Це мінімізує роль традиційних дипломатичних каналів і підсилює ефект спонтанності.[35]

Медіатизація дискурсу: перетворення дипломатії на театр — Трамп використовує медіа і соцмережі не просто для донесення повідомлень, а для створення образу борця, який «ставить на місце» тих, хто «використовує Америкою». Через цю стратегію дипломатія стає частиною шоу, форматованого під внутрішній політичний резонанс.

У дописі 13 вересня 2025 р. на Truth Social він написав: «Я готовий запровадити серйозні санкції проти Росії, коли всі країни НАТО погодяться... і коли всі країни НАТО ПРИПИНЯТЬ КУПУВАТИ РОСІЙСЬКУ НАФТУ», тим самим об'єднавши внутрішній антиелітаризм із зовнішньополітичним тиском.[47]

Символічна демонстрація влади через вирішення питання «на сцені» — Наприклад, рішення про скорочення американського контингенту на східному фланзі НАТО, повідомлене в жовтні 2025, слугувало сигналом: не лише через дії, але через публічну форму комунікації Трамп демонструє, що контроль за союзниками і інституціями переходить у площину особистого рішення.

Тож, у риториці Трампа центральною є ідея «угоди» як основи міжнародної взаємодії. Його виступи та пости часто побудовані навколо метафори «вигоди» — будь-який союз або договір оцінюється через призму короткострокового прибутку США. Такий підхід робить міжнародну політику як мистецтво укладання бізнес-угоди: гарантії безпеки, партнерські зобов'язання чи дипломатичні домовленості перетворюються на предмет торгу, де президент виступає головним арбітром.

Риторика Трампа підкреслює антагонізм між ним — «єдиним справжнім представником народу» — і системними інституціями, які нібито «обмежують його волю». Це підживлює його популізм, але водночас посилює непередбачуваність міжнародних відносин: партнери не можуть бути впевнені, що формальні зобов'язання США залишаться чинними завтра, якщо сьогодні президент вирішить переглянути їх «заради вигоди».

Таким чином, популізм Трампа у зовнішній політиці має делегітимаційну функцію — він послаблює віру в стабільність колективних механізмів і перетворює міжнародну співпрацю на ланцюг персональних домовленостей.

2.3. Популізм у кризовій комунікації: міграція та протекціонізм (Кейс 3).

Для Дональда Трампа поняття «кризи» є не стільки описом реальної проблеми, скільки механізмом управління емоціями виборців та засобом політичного тиску. Міграційна політика, торговельні суперечки та питання безпеки стають елементами стратегічної драматизації — постійного створення відчуття загрози, що виправдовує рішучість і концентрацію влади в руках лідера.

Як Трамп перетворює «кризу» на інструмент тиску

У 2025 році теми міграції (питання притулку, безпеки на південному кордоні, TPS) та торговельних суперечок (із Китаєм, Канадою, Мексикою) Трамп подає не просто як політичні виклики, а як екзистенційні загрози для «справжніх американців», які потребують негайної реакції. Його риторика створює відчуття постійної небезпеки, а отже — потреби у сильному лідері.[16]

Риторика ультиматумів

Трамп часто вживає формули на кшталт «негайно», «призупинити», «30 днів на рішення». Це створює ефект надзвичайної ситуації й підкреслює, що він діє швидше, ніж бюрократія. Наприклад, у січні–березні 2025 року адміністрація запровадила низку термінових рішень на кордоні: повернула

політику Remain in Mexico, розширила практику прискорених депортацій та направила військових для посилення контролю. Це супроводжувалося меседжем про «захист платників податків» від «хаосу на кордоні» (The Washington Post).[32]

Показовим є його пост на платформі Truth Social від 13 вересня 2025 року, де Трамп написав: «Китай має сильний контроль, навіть міцну хватку над Росією, і ці потужні тарифи зламають цю хватку... Якщо ні — ви просто марнуєте мій час, а також час, енергію та гроші Сполучених Штатів». Такі формулювання створюють образ президента, який мислить категоріями ультиматумів і діє поза рамками дипломатичних протоколів, переводячи міжнародну політику у формат персональної гри впливу.[10]

Пошук «винних»

У Трампа завжди є конкретні адресати загрози: «Китай нас обкрадає», «Канада поводиться недружно», «Мексика не стримує наркотрафік», «Європу вбиває імміграція». Такі висловлювання підсилюють його антиглобалістське та антиелітарне бачення: «нас зрадили слабкі партнери й продажні еліти». При цьому зовнішні вороги (інші країни) і внутрішні вороги (політичні опоненти, суди, ЗМІ) постають частиною однієї системи, що діє проти «справжнього народу» (Українська правда з посиланням на європейські джерела).[11]

Тактика «жорсткий старт — вигідна угода»

Типовий прийом Трампа — спочатку створити конфлікт, а потім «вибити» поступки. Це можна побачити на прикладі торговельних «гойдалок» 2025 року: різке підняття мит на Китай, Мексику й Канаду навесні; 90-денна «перерва» для переговорів у травні; потім символічне зниження тарифів після зустрічі з Сі Цзіньпіном у жовтні. Паралельно з цим — ескалація з Канадою через політичну рекламу, після чого Трамп оголосив нові мита, звинувативши Оттаву у «невдячності» (The Washington Post).[16]

Ця стратегія дозволяє йому виглядати переможцем навіть тоді, коли поступки взаємні: він починає з конфлікту, щоб потім продемонструвати «свою силу» через його контрольоване завершення.

«Криза» як політичний ресурс

Таким чином, для Трампа «криза» — це не просто реальна проблема, а зручний формат комунікації. Вона стає способом керувати емоціями суспільства й тиснути на зовнішніх партнерів. Усе — від торговельних війн до міграційної політики — перетворюється на серію публічних випробувань лояльності: хто підкоряється, отримує «угоду»; хто ні — стає «зрадником» чи «загрозою».

Міграційна політика: надзвичайні заходи як «театр сили»

У 2025 році тема міграції знову стала центральною для адміністрації Трампа. Вона подається не просто як політичне питання, а як криза, що загрожує самому існуванню країни. Саме тому влада виправдовує використання «надзвичайних заходів» і жорстких методів — нібито заради «захисту простих американців» від «хаосу, який створили еліти».[39]

Повернення до жорстких практик

Трампова команда відновила низку суворих заходів, які раніше викликали багато суперечок. Зокрема:

- повторно запровадили політику Remain in Mexico (за якою мігранти мають чекати рішення про притулок за межами США);
- розширили повноваження прикордонників на прискорені депортації (expedited removal);
- направили військових на південний кордон.

Усе це супроводжувалося риторикою, що звичайні інституції «зламані», а тільки сильний лідер здатен «навести лад». Трамп постає як єдиний, хто діє рішуче, коли «інші лише говорять».[1]

Обмеження гуманітарних програм

Адміністрація скоротила доступ до притулку та тимчасового захисту (TPS) для сотень тисяч людей із країн Центральної та Південної Америки.

Програми з переселення біженців були заморожені, а нові заявки — обмежені. Це подається як «виправлення старих помилок» і боротьба з «зловживаннями». У пресі це описується як свідоме посилення бюрократичних бар'єрів, щоб показати, що уряд «захищає ресурси американців».[21]

Судові конфлікти як частина політичного шоу

Трамп перетворює юридичні спори на елемент своєї комунікації. Коли суди призупиняють дію його міграційних указів або визнають їх неконституційними (зокрема щодо скасування права на громадянство за народженням — *jus soli*), це не зменшує ефект, а навпаки — підсилює наратив боротьби з «корумпованою системою». Президент демонструє себе як того, хто «воює з елітами» заради безпеки «справжнього народу», навіть якщо програє юридично.[33]

Політичний і міжнародний ефект

Такі дії створюють у внутрішньому інформаційному полі відчуття миттєвої відплати й «відновлення контролю». Для виборців це виглядає як доказ сили: президент «захищає націю».

Але для зовнішнього світу сигнал протилежний — США діють непередбачувано, їхні зобов'язання щодо прав людини стають умовними, залежними від політичної волі лідера. Це викликає напруження у відносинах із Мексикою, Канадою, гуманітарними організаціями та міжнародними партнерами.

Протекціонізм: коли тарифи стають інструментом комунікації

У 2025 році зовнішня торгівля США перетворилася на своєрідну мову тиску — замість класичних переговорів, президент Дональд Трамп використовував ескалацію → пауза → угода як комунікаційний сценарій.

Етап 1: різка ескалація

Навесні 2025 року США різко підняли мита на імпорту з Китаю, Мексики та Канади. Аргументація: «нас роками обкрадали», «ми захищаємо робочі

місця». Це створило напруженість на ринках і направило меседж: як держава, США більше не будуть пасивно спостерігати.[29]

Етап 2: пауза-перемир'я

Після ескалації прийшов період переговорів — приблизно 90 днів зниження мит між США і Китаєм у травні 2025. Офіційно це було оголошено як «вибиті поступки», але аналітики бачили це як тимчасове затишшя, що не вирішує глибинних проблем. Такий підхід дозволив Трампу зберегти образ «жорсткого переговорника», не «здатися».[45]

Етап 3: показові покарання + символічна угода

Восени 2025 року, після публічної «відлиги» з Китаєм, США одночасно наказали підвищити мита Україні, Канаді та іншим країнам, яких Трамп звинуватив у «невдячності». Наприклад, проти Канади було піднято тарифи ще +10 % за політичну рекламу, що «принижувала США». Потім прем'єр-міністр Канади публічно вибачився — і це було подано Трампом як «наша перемога». У всій комунікації видно: рішення не настільки пов'язане з економікою, як з символічним контролем.[45]

Комунікаційний ефект

Тарифи та економічні засоби перестають бути лише економічними — вони стають медіа-подіями: швидке оголошення, секундний ефект, громадська реакція. Інституційні механізми (наприклад, СОТ чи багатосторонні торговельні угоди) відсуваються на задній план. В пріоритеті — прямі меседжі від лідера. Для внутрішньої аудиторії це виглядає як «я дію швидко, захищаю вас». Для зовнішньої — це сигнал, що умови співпраці змінюються, а гарантії стають умовними.[12]

Однією з головних комунікаційних технік Трампа є створення ефекту раптовості — політичного «шоку», який збиває партнерів з пантелику та змушує їх діяти реактивно. Це не просто імпульсивність, а свідомо обрана стратегія: підтримувати атмосферу непередбачуваності, щоб мати перевагу у переговорах.[35]

У торговельній політиці це проявляється через несподівані заяви про підвищення або зниження тарифів, які застають навіть власну адміністрацію зненацька. Подібна практика створює «інформаційні хвилі» — короткі вибухи уваги, що формують образ президента, який «контролює гру».[35]

У міграційній сфері схожий ефект мають раптові накази про припинення програм або зміни процедур — наприклад, замороження дозволів на притулок чи зупинка гуманітарних віз без попередження. Ці рішення формують відчуття, що тільки лідер здатен діяти швидко й рішуче, тоді як система — «повільна і слабка».[44]

Політична персоналізація ризику

Коли правила стають непередбачуваними, всі учасники — держави, корпорації, міжнародні партнери — змушені орієнтуватися не на інституції, а на самого президента. Це породжує феномен «адаптивної лояльності»: замість спираючись на угоди чи закони партнери шукають способів догодити лідеру. Така модель спілкування перетворює політику на серію контрольованих шоків. Вона дає Трампу змогу тримати опонентів у стані постійної готовності до нових поворотів, водночас підживлюючи імідж «сильного і незалежного» лідера.[27]

Тож, Дональд Трамп використовує кризову риторику як платформу для демонстрації переваги. Для нього будь-яка зовнішньополітична ситуація — це ринок, де партнери мають довести свою «корисність». Його вислови — від «Ми більше не будемо платити за всіх» до «Європа живе за наш рахунок» — не просто критикують систему, а формують атмосферу конкуренції між союзниками.[18]

У Трампа емоційність — інструмент вертикального контролю, за допомогою якого він структурує відносини «керівник — підлеглий» і формує систему короткострокових обмінів.

РОЗДІЛ 3. МОБІЛІЗАЦІЙНО-ЗАХИСНИЙ ПОПУЛІЗМ В. ЗЕЛЕНСЬКОГО В АСПЕКТІ ЗОВНІШНЬОЇ ЛЕГІТИМАЦІЇ

3.1. Персоналізована дипломатія: популізм Зеленського як інструмент формування коаліцій (Кейс 1).

Популізм Володимира Зеленського в умовах повномасштабної війни набуває мобілізаційно-захисного характеру, на відміну від конфронтаційно-провокативного стилю Дональда Трампа. Якщо у випадку Трампа популізм спрямований на делегітимацію внутрішніх еліт, медіа та міжнародних інституцій — «народ проти глобалістів», «Америка в облозі», — то у Зеленського популістська комунікація працює на зміцнення внутрішньої єдності та підвищення зовнішньої довіри до держави. У теоретичному сенсі це відповідає моделі мобілізаційно-захисного популізму, при якому лідер персоніфікує не протест, а спільну оборону і відповідальність.[15]

Зовнішньополітична комунікація Володимира Зеленського будується на поєднанні емоційно-ціннісних аргументів та персонального посередництва у взаємодії з міжнародними партнерами. Ключові посили — захист цивільного населення, забезпечення енергетичної безпеки, право на оборону та гідне існування — мають не лише гуманітарний, а й політико-моральний вимір. У матеріалах The Washington Post такі звернення подаються як «випробування солідарності» для західних союзників, де рішення надати Україні додаткові системи ППО чи дозволити використання озброєнь для ударів по російських військових цілях розглядається як тест на відданість демократичним принципам і міжнародній безпеці.[17]

Трансформація цінностей у політичні дії: Зеленський як персональний посередник

Ключовою характеристикою зовнішньополітичної комунікації В. Зеленського є перехід від ціннісної аргументації до заклику до конкретних дій. У своїх зверненнях він не лише описує ситуацію в Україні або масштаби загроз, а послідовно позиціонує себе як особистого посередника між українським суспільством та міжнародними партнерами. Така роль

виявляється у трьох основних каналах: відеозвернення, виступи на міжнародних самітах і публічні заяви в соціальних мережах.[82]

У цих комунікаційних форматах особистий образ Зеленського — не просто президента, а представника народу, що говорить «від імені людей, які перебувають під обстрілами» — відіграє визначальну роль. Звернення структуруються так, що партнерська допомога не подається як предмет дипломатичних переговорів чи політичного торгу, а як моральний вибір. Підтримати Україну — означає підтримати право на життя, безпеку та свободу; не підтримати — означає допустити продовження насильства й руйнувань.[13]

Морально-політичне фреймування допомоги та зміна логіки коаліційних рішень

Цей прийом формує ефект персональної відповідальності союзників. Замість абстрактних категорій «держави-члени», «коаліція», «партнери» Зеленський звертається до конкретних лідерів, парламентів і «народів» їхніх країн — тобто до морального суб'єкта, здатного ухвалити рішення. Таким чином:

- політична дія фреймується як моральний обов'язок;
- військова допомога — як захист конкретних людей, а не як геополітичний інструмент;
- солідарність — як питання цінностей, а не стратегічних розрахунків.[11]

У цьому контексті коаліційні рішення набувають персоналізованого значення: не просто «Німеччина/США передали черговий пакет допомоги», а «конкретні політичні лідери обрали захист людей, які зараз переживають удари». Така рамка підсилює політичну вагу підтримки та знижує легітимність будь-яких спроб затягування або обмеження допомоги, оскільки відмова тепер виглядає як небажання запобігти стражданню.

У вечірньому зверненні від 2 листопада 2025 року Зеленський підкреслив отримання додаткових систем Patriot як вже досягнутий результат спільних коаліційних зусиль, водночас інтерпретуючи це як аргумент на

користь подальшого розширення підтримки. Таким чином, результат використовується як підстава для нових політичних рішень союзників.[47]

The Washington Post відзначає, що подібна логіка активно проявлялася під час інтенсивних ракетних атак 2025 року, коли Київ публічно пов'язував необхідність посилення ППО та зняття обмежень на використання західного озброєння з безпосереднім впливом на кількість загиблих цивільних, ступінь руйнування енергосистеми та можливості оборони міст. Такий підхід переводить дискусію із суто технічної площини у морально-політичну, де допомога постає як запобігання злочинам.[61]

Архітектура персоналізованої дипломатії: багатоканальна система сигналів

Важливим елементом персоналізованої дипломатії Зеленського є системне використання різних комунікаційних форматів, кожен з яких виконує окрему функцію у формуванні міжнародної підтримки. Передусім, щоденні та вечірні відеозвернення Президента слугують інструментом демонстрації керованості та стабільності державного управління в умовах війни. Їхня регулярність формує відчуття передбачуваності й контрольованості ситуації як серед внутрішньої аудиторії, так і серед зовнішніх партнерів.

Другим важливим каналом є публічні пости в соціальних мережах, які виконують роль адресних сигналів для союзників. У них Зеленський безпосередньо окреслює очікування щодо прискорення поставок систем протиповітряної оборони, зокрема Patriot, або розширення коаліційної координації. Такі тексти вирізняються персональним тоном і чіткою артикуляцією конкретних запитів. Зміст цих постів регулярно ретранслюється «Українською правдою» та потрапляє у фокус матеріалів The Washington Post, що розширює їхній впливовий діапазон.[78]

Третім компонентом виступають публічні заяви під час міжнародних зустрічей, візитів і самітів, де Зеленський персоналізує міждержавну взаємодію та фіксує політичні домовленості у форматі спільної

відповідальності. Саме в цих контекстах активно формується наратив «коаліції охочих» — мережі партнерів, що свідомо і солідарно підтримують Україну. The Washington Post висвітлює такі візити як приклад не лише дипломатичних переговорів, а й публічного політичного позиціонування, у якому центральне місце займає постать Президента як особистого гаранта узгоджених рішень.[63]

Моральна спільнота демократій і персоналізація відповідальності союзників

У цьому контексті популістська складова комунікації Зеленського проявляється у способі, яким він конструює уявлену політичну спільноту — як внутрішню, так і зовнішню. Поділу «народ — еліти» відповідає опозиція «вільний світ — агресор/байдужість». У міжнародних промовах Зеленський послідовно розширює межі «свого» народу: ним виступають не лише громадяни України, але й усі, хто поділяє базові демократичні цінності — право на життя, свободу та безпеку. Таким чином, підтримка України інтерпретується не як міждержавна допомога, а як спільне відстоювання фундаментальних прав, до яких усі сторони нібито вже заздалегідь морально належать.[64]

У зверненнях до парламентів США, Франції, Канади та під час виступів на самітах НАТО Зеленський регулярно формулює тезу про «спільну історичну відповідальність». Вона звучить не як заклик до раціонального перегляду оборонних пакетів, а як нагадування про моральне зобов'язання демократичної спільноти не допустити безкарного насильства. Така логіка відповідає структурі сучасного популізму: політичне рішення подається не як результат технічних розрахунків, а як вимога ціннісної послідовності.

Популістська ефективність цієї риторики полягає в тому, що вона персоналізує відповідальність партнерів. Зеленський звертається не до абстрактних держав чи інституцій, а до конкретних суспільств і політичних лідерів, переводячи питання допомоги у площину особистого політичного вибору. У цьому форматі затягування рішень стає не дипломатичною

процедурою, а моральною паузою, яка несе репутаційні ризики для західних урядів. Саме тому, як підкреслює The Washington Post у серіях репортажів 2024–2025 років, публічність запитів України «піднімає ставки» для партнерів і ускладнює можливість відмови.[81]

Публічне закріплення очікувань як механізм тиску на партнерів

Водночас персоналізована дипломатія Зеленського не обмежується емоційними зверненнями чи моральними аргументами. Вона перетворюється на структурований механізм впливу на партнерів, де публічна комунікація використовується для прискорення та розширення міжнародних рішень. Формулюючи конкретні запити, Зеленський робить ці вимоги видимими і закріпленими в публічному просторі.[25]

Подібна стратегія ускладнює для союзників можливість затягувати рішення або зменшувати масштаби допомоги, оскільки будь-яка пауза стає видимою та обговорюваною. Публічність запиту означає, що кожне рішення — або його відсутність — стає частиною політичного образу союзника у контексті війни. У цьому сенсі персоналізована дипломатія не просто просить — вона створює політичні стимули підтримувати Україну.

Особливо помітним цей механізм стає під час міжнародних поїздок Зеленського. Візити до Вашингтона, Берліна чи Парижа супроводжуються не лише закритими переговорами, але й спільними пресконференціями, спільними відеозверненнями, публічними коментарями щодо прийнятих рішень. Як зазначає The Washington Post, така стратегія переводить підтримку України з площини «допомоги» в площину спільної відповідальності за безпеку». Партнери фактично включаються в історію, де від їхнього рішення залежить не лише українська оборона, а і прогнозована стабільність усього регіону.[63]

«Українська правда» у своїх матеріалах звертає увагу, що після кожної хвили атак Зеленський повторює одну і ту ж логіку: він демонструє наслідки, дякує тим, хто допоміг, і одразу публічно формулює наступний крок для союзників. У цьому циклі подяка і вимога не суперечать одна одній — вони

утворюють єдину комунікаційну рамку, яка утримує коаліцію в режимі постійної мобілізації.[79]

Таким чином, персоналізована дипломатія Зеленського формує коаліцію дії, а не декларацій. Вона спирається на:

- публічну фіксацію рішень (щоб запобігти відмовкам або затягуванню),
- персональне звернення до політичних лідерів і суспільств (щоб надати рішенню моральної ваги),
- постійне підтвердження ефективності отриманої підтримки (щоб легітимізувати подальшу допомогу).

3.2. Внутрішня мобілізація та її роль у зміцненні міжнародної довіри (Кейс 2).

Внутрішня мобілізація в комунікаційній стратегії Володимира Зеленського виконує ключову роль у підтриманні не лише національної єдності, але й стійкості міжнародної коаліційної підтримки України. У контексті популізму як політичної комунікації вона виступає механізмом конструювання єдиної спільноти «ми» — народу, який чинить спротив агресії, та політичного лідера, що представляє його волю на зовнішній арені. Така модель передбачає, що внутрішня єдність і готовність до оборони стають не тільки соціальною цінністю, але й ключовим аргументом для зовнішніх партнерів: держава, здатна залишатися організованою і стійкою під тиском, виглядає надійним реципієнтом довгострокової підтримки та інвестицій.[65]

У щоденних і кризових зверненнях Зеленського послідовно підкреслюється, що українське суспільство «тримає оборону разом». Після масованих ударів 29 грудня 2023 року він наголосив: «Ми не зламаємося. Ніхто у світі не має сумніву, що саме українці — найміцніші. Кожен на своєму місці робить свою справу». Подібні висловлювання формують образ народу як єдиної політичної спільноти, об'єднаної спільною загрозою та спільною метою. Ця інклюзивна мобілізаційна риторика — характерна риса «захисного популізму», де протиставлення проходить не між групами всередині

суспільства, а між цілісною національною спільнотою і зовнішнім агресором.[72]

Символічне поєднання армії та громадян у спільному оборонному проєкті

Ключовим складником цієї риторики є символічне злиття народу та армії. У зверненні до Сил оборони України 1 березня 2024 року Зеленський заявив: «Сила України — це сила її людей. Армія — це наш народ, який навчився перемагати». Таке формулювання зміщує акцент із державних інституцій на громадянську суб'єктність: кожен українець стає учасником оборони, незалежно від ролі, професії чи статусу. Це забезпечує широку соціальну включеність у наратив війни — мережі волонтерів, лікарі, ремонтні бригади, вчителі, енергетики перетворюються на частину колективного фронту. Звідси народжується моральний аргумент для зовнішніх акторів: міжнародна допомога — це не лише постачання техніки державі, а підтримка мільйонів громадян, які щодня виборюють право на життя.[83]

Важливо, що внутрішня мобілізація у комунікації Зеленського не обмежується позитивною риторикою про єдність і стійкість. Вона включає також формування чіткого образу загрози та морального ворога, протиставлення якого дозволяє конструювати національну спільність як спільність боротьби. На відміну від класичного «ворожого» популізму, спрямованого проти політичних чи соціальних груп усередині країни, у Зеленського цей поділ має зовнішній характер: «ми» — це український народ, «вони» — російський агресор, що цілеспрямовано атакує цивільних.

Такий підхід дозволяє уникнути внутрішньої поляризації та спрямовує мобілізаційний потенціал у площину колективної оборони. Характерним є звернення після удару по Дніпру 14 січня 2024 року, де Зеленський наголосив: «Те, що вони роблять, — це терор. І терор проти тих, хто просто живе. Проти наших людей. Проти нашого життя. І ми всі разом стоїмо проти цього». Ці слова закріпили наратив боротьби не тільки за територію, а за саме право існування.

«Демократія участі» як інструмент інклюзивного популізму

Паралельно із цим формується модель «демократії участі», де оборона держави подається як сумарний результат щоденної праці великої кількості людей. Зеленський системно розширює образ «героїв» на цивільні професії, залучаючи до символічного фронту енергетиків, залізничників, медиків, волонтерів, підприємців локального рівня. У лютому 2024 року, після відновлення пошкоджених енергомереж, він опублікував пост, процитований «Українською правдою»: «Кожна відремонтована лінія — це доказ, що Україну неможливо зупинити. Дякую всім, хто працює. Це спільна оборона». Така риторика не лише підсилює відчуття причетності, але й створює горизонтальну структуру ідентичності — оборона не є справою лише армії чи влади, оборона є суспільним процесом, у якому кожен має місце. Це типова ознака інклюзивного популізму: народ не споглядає політику — народ є її актором.[76]

Важливою частиною внутрішньої мобілізації є й акцент на політичній відповідальності та прозорості держави. Антикорупційні розслідування та кадрові рішення, що супроводжували оборонні закупівлі у 2024–2025 роках, комунікувалися як свідомий крок держави для збереження довіри суспільства та партнерів.[78]

Внутрішня організованість як аргумент для зовнішнього світу

У зверненні 24 січня 2024 року після звільнення низки посадовців Міноборони Зеленський сказав: «Наш тил має бути чистим так само, як і передова має бути міцною». The Washington Post коментувала цей крок як «демонстрацію політичної зрілості під час війни», підкреслюючи, що для союзників подібні рішення є доказом ефективності інституцій і підставою для продовження фінансування. Тут популістична логіка проявляється у класичній формі протиставлення «чесного народу» і «нечесних еліт», але з важливим уточненням: очищення не подається як боротьба за владу, а як умова перемоги та міжнародної довіри.[54]

Ще одним ключовим елементом є регулярність публічної комунікації. Щоденні звернення та оперативні брифінги виконують функцію психологічної стабілізації, створюючи відчуття присутності держави та керованості ситуації. The Washington Post визначає це як «ритуал передбачуваності», що дозволяє суспільству переживати кризи без відчуття хаосу, а партнерам — бачити, що механізми управління продовжують працювати.[54]

У висвітленні «Української правди» системно фігурують приклади оперативної реакції державних органів на руйнування енергетичної інфраструктури, відновлення електромереж, зміцнення ППО та впровадження антикорупційних рішень. Це підкреслює зв'язок між внутрішньою організованістю та здатністю держави до управління в умовах кризи.[]

Ця риторика має прямий зовнішньополітичний ефект. The Washington Post у низці публікацій підкреслює, що здатність України швидко відновлювати інфраструктуру, утримувати керованість і проводити реформи навіть під обстрілами формує у партнерів переконання в ефективності допомоги.[72]

Внутрішня стійкість, яку Зеленський демонструє через звернення, поїздки у звільнені міста, появи на передових позиціях та публічне вшанування військових і цивільних героїв, транслюється союзникам як доказ того, що Україна не лише потребує підтримки, а здатна ефективно її використовувати. Це — ключове у формуванні довіри партнерів, яка є не менш важливою політичною валютою, ніж ресурси та техніка.

Ризики виснаження мобілізаційної риторики та зростання суспільних очікувань

Однак така популістична мобілізаційна стратегія не позбавлена ризиків. Її ефективність значною мірою залежить від збереження довіри між лідером і суспільством, тобто від того, наскільки громадяни відчують відповідність між словами та реальними результатами. У разі затримок реформ, прорахунків у військовому плануванні або відчутних втрат на фронті мобілізаційна

риторика може почати сприйматися як декларативна, тобто така, що повторюється автоматично й перестає мотивувати.

В українському медіапросторі вже простежуються ознаки такого ризику. «Українська правда» у низці аналітичних матеріалів 2025 року звертала увагу на зростання суспільного запиту на контроль за оборонними закупівлями та прозорість використання міжнародної допомоги; зокрема, у публікації від 14.03.2025 наголошувалося, що ефект від внутрішньої мобілізаційної риторики починає слабшати, якщо за нею не стоять видимі та вимірювані управлінські рішення.[67]

У таких умовах образ «єдності народу і лідера» потребує постійного оновлення, а комунікаційні жести — бути щоразу більш символічно насиченими. Це створює динаміку, коли політичне лідерство вимушено перебуває у режимі безперервної самопрезентації перед суспільством, а очікування аудиторії поступово зростають.

Подібні ризики проявляються і у зовнішньополітичному вимірі. Модель «захисного популізму», у якій Україна обґрунтовує свої запити до партнерів через моральний імператив та апеляцію до солідарності, є ефективною в умовах гострої кризи, однак у довгостроковій перспективі може призводити до втоми союзників. The Washington Post у матеріалі від 07.02.2025 зазначала, що Зеленський «часто балансує між вдячністю та вимогливістю», і цей баланс є нестабільним: надмірний акцент на моральній відповідальності партнерів може інтерпретуватися як тиск, тоді як надмірна стриманість — як ознака слабкості. У західних столицях мобілізаційна риторика може сприйматися як емоційна та політично мотивована, що іноді ускладнює переговори про конкретні технічні й логістичні рішення.[47]

Крім того, характерна для популістичної комунікації опора на «народну правду» та чітку опозицію «ми» і «вони» може спрощувати складні зовнішньополітичні процеси. Наприклад, питання умов застосування далекобійного озброєння, механізмів гарантій безпеки або параметрів післявоєнної відбудови потребують багаторівневих дипломатичних

переговорів і компромісів, тоді як мобілізаційний дискурс часто транслює їх як лінійні й очевидні рішення. Це створює ситуацію, коли внутрішні очікування формуються швидше, ніж зовнішні рішення можуть бути ухвалені, що веде до можливих комунікаційних конфліктів: суспільство може вимагати швидшого прогресу, ніж дозволяє дипломатична реальність, а союзники можуть відчувати тиск бути «швидшими», ніж дозволяють їхні політичні процедури.[64]

Отже, внутрішня мобілізаційна риторика Зеленського водночас є ресурсом і зобов'язанням: вона зміцнює міжнародну довіру, формуючи образ України як стійкої і здатної до дії, проте вимагає від влади постійного підтвердження ефективності — як у внутрішньому управлінні, так і у взаємодії з партнерами. Популізм у цьому випадку виконує роль інструменту підтримання легітимності коаліційної допомоги, але лише за умови, що риторика підкріплюється реальними діями і вимірюваними результатами.

3.3. Використання кризової комунікації для міжнародного заклику (Кейс 3).

Кризова комунікація у стратегії Володимира Зеленського виконує не лише функцію оперативного інформування населення під час масованих атак чи загроз критичній інфраструктурі, але й стає важливим зовнішньополітичним інструментом тиску та формування коаліційної підтримки. На відміну від персоналізованої дипломатії (де ключовим є образ лідера-посередника) та внутрішньої мобілізації (що конструює єдність спільноти), кризова комунікація перетворює саму кризу — її драматичність, невідкладність, ризик та емоційну напругу — на аргумент для пришвидшення міжнародних рішень. У цьому сенсі криза не описується як тимчасовий збій або надзвичайна подія, а, навпаки, стає комунікаційним ресурсом, за допомогою якого формується моральна і політична необхідність підтримки України.[13]

Так, після масованих ракетних ударів по Києву та Харкову у ніч на 23 січня 2024 року Зеленський звернувся не лише до внутрішньої аудиторії, але

й безпосередньо до лідерів міжнародних партнерів, підкресливши, що затримка у посиленні протиповітряної оборони вимірюється не в технічних параметрах, а в кількості врятованих або втрачених життів. У «Українській правді» на наступний день було процитовано ключове формулювання: «Кожна хвилина зволікання має свою ціну — і це ціна людського життя. Ми довели, що можемо збивати більшість ракет. Але нам потрібні системи, які дають змогу збивати всі». У цьому висловлюванні присутня характерна для кризової комунікації логіка драматизації: від події переходять до вимоги, від вимоги — до політичної відповідальності адресата. Таким чином Зеленський підкреслює, що рішення союзників не є гіпотетичними чи технічними, а мають безпосередні наслідки для долі конкретних людей.[78]

Ключова риса популістської кризової комунікації — миттєва реакція. Зеленський часто з'являється у відеозверненнях через лічені години після трагедії, випереджаючи офіційні повідомлення або міжнародні реакції. Це створює ефект «постійної присутності» — лідер завжди поруч із громадянами, реагує разом із ними. «Українська правда» зазначала, що саме швидкість і тональність реакцій стали критерієм довіри: «Люди вірять тому, хто говорить першим і говорить просто». У цьому контексті швидкість стає не лише технологічним, а й моральним аргументом — той, хто реагує негайно, сприймається як той, хто справді переживає.[82]

The Washington Post у матеріалі від 9 січня 2025 року відзначала, що президент використовує моменти найбільшої ескалації для посилення дипломатичного впливу, «перетворюючи удари Росії на каталізatori міжнародних рішень». Це означає, що кризові ситуації стають «вікнами політичної можливості», коли увага глобальних медіа зростає, а дискусії щодо підтримки України виходять на перший план у політичних порядках денних західних столиць. Одним із інструментів цього є швидка поява англomовних звернень та відеозвернень, орієнтованих не на внутрішню, а саме на міжнародну аудиторію. Вони мають на меті не стільки пояснити подію,

скільки сформувані її інтерпретацію: не просто «стався удар», а «стався удар, тому міжнародне рішення є необхідним».[49]

Емоційне фреймування та гуманітарний вимір дипломатичної комунікації

Показовим прикладом стала комунікація після удару по перинатальному центру у Харкові у березні 2025 року. Зеленський виступив із коротким відеозверненням англійською мовою, де заявив: «Це не просто будівля. Це життя, які мали народитися». Цей вислів був широко процитований The Washington Post як приклад використання «конкретної людської історії замість абстрактної статистики». Така стратегія характерна для популістської комунікації сучасного формату: вона не спрощує проблему, а перетворює її на морально значиму та емоційно невідкладну. У термінах політичної комунікації, це створює «неможливість дистанційованого сприйняття» — партнер не може просто «відкласти питання на пізніше», адже «пізніше» у такій рамці має конкретну людську ціну.[55]

Кризова комунікація Зеленського виходить за межі внутрішнього поля, перетворюючись на універсальну мову політичних емоцій. Замість сухих дипломатичних формул він використовує вирази, зрозумілі будь-якій культурі — «страх», «життя», «діти», «світло». У публікації The Washington Post зазначалося, що «Зеленський зміг перевести політичну аргументацію у гуманітарну мову, яку чують навіть ті, хто далекий від політики». Таким чином, популізм у його кризових зверненнях перетворюється на інструмент «емоційного перекладу» між Україною та світом.[46]

Тобто кризова комунікація Зеленського виконує роль механізму конвертації емоційної реакції у політичне рішення. Це дозволяє формувати публічний тиск на уряди партнерів через їхню власну суспільну думку і медійне поле. У матеріалах The Washington Post неодноразово підкреслювалося, що саме в моменти масштабних російських атак Україна найбільш ефективно «повертається у центр уваги» міжнародних інституцій і парламентських дебатів.[49]

Ризики, втома аудиторії та межі емоційної мобілізації

Однак постійне використання кризових звернень породжує і низку викликів. З одного боку, ця стратегія забезпечує постійну присутність України у глобальних медіа. З іншого — створює ризик «звикання до трагедії». Якщо аудиторія, особливо західна, починає сприймати повідомлення про удари як звичні, ефект моральної мобілізації знижується. Як відзначає The Washington Post, «Україна потребує не лише фактів, а й нових форм розповіді, щоб зберегти емоційний зв'язок із союзниками». У цьому контексті Київ почав комбінувати кризову комунікацію з історіями відновлення — наприклад, показуючи відбудовані школи чи лікарні, що стали символами стійкості. Таким чином, емоційна енергія трагедії перетворюється на наратив надії.[63]

Ще один потенційний ризик полягає в тому, що публічна артикуляція очікувань іноді випереджає реальні рішення партнерів, що може породжувати внутрішнє розчарування. Коли у зверненнях уже сформульовано «потребу в літаках», але політичні процеси затягуються, очікування суспільства можуть вступати у конфлікт із дипломатичною реальністю. Це вимагає від Зеленського постійного балансування між патетикою і прагматизмом — між натиском і стриманістю.

Отже, кризова комунікація у стратегії Зеленського є не реактивною, а структурованою політичною практикою, що спрямована на перетворення наслідків війни у механізм міжнародної мобілізації. Її сила полягає у здатності робити зовнішньополітичні рішення морально невідкладними; її вразливість — у тому, що ефективність залежить від здатності постійно відтворювати емоційну чутливість аудиторії та уникати «звикання до трагедії». Саме тому кризова комунікація виступає у Зеленського не самодостатнім інструментом, а частиною ширшої комунікаційної архітектури, де емоційна мобілізація, демонстрація внутрішньої стійкості та персоналізований зовнішньополітичний тиск функціонують у взаємозалежності.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно проаналізувати популізм як форму політичної комунікації та з'ясувати його змістові, риторичні й стилістичні виміри в діяльності Дональда Трампа та Володимира Зеленського у внутрішньополітичному та зовнішньополітичному контекстах. Зіставлення двох політичних лідерів, які діють у різних інституційних середовищах, у різних типах криз та з різними політичними цілями, показало, що популізм не є однорідним явищем, а гнучкою системою комунікативних практик, здатних набувати конфронтаційного, мобілізаційного, інтеграційного чи деструктивного характеру залежно від умов.

У риторичі Трампа центральною є ідея «угоди» як основи міжнародної взаємодії. Його виступи та пости часто побудовані навколо метафори «вигідності» вигоди — будь-який союз або договір оцінюється через призму короткострокового прибутку США. Такий підхід робить міжнародну політику як мистецтво укладання бізнес-угод персоналізованою: гарантії безпеки, партнерські зобов'язання чи дипломатичні домовленості перетворюються на предмет торгу, де президент виступає головним арбітром.

Риторика Трампа підкреслює антагонізм між ним — «єдиним справжнім представником народу» — і системними інституціями, які нібито «обмежують його волю». Це підживлює його популізм, але водночас посилює непередбачуваність міжнародних відносин: партнери не можуть бути впевнені, що формальні зобов'язання США залишаться чинними завтра, якщо сьогодні президент вирішить переглянути їх «заради вигоди».

Таким чином, популізм Трампа у зовнішній політиці має делегітимаційну функцію — він послаблює віру в стабільність колективних механізмів і перетворює міжнародну співпрацю на ланцюг персональних домовленостей.

На противагу цьому, комунікаційна стратегія Володимира Зеленського? Це інший розділ ґрунтується на апеляції до інституційної легітимності та універсальних принципів — свободи, права, демократії. У своїх промовах до

ООН, Європарламенту, Конгресу США чи на міжнародних форумах він формує образ України як частини колективної спільноти, яка бореться не лише за власне виживання, а й за «цінності вільного світу».

Така риторика, хоч і містить популістський компонент (емоційне звернення до «народу», опозиція між «свободою» і «тиранією»), виконує легітимаційну функцію: вона сприяє згуртуванню міжнародної підтримки та укріпленню міждержавної солідарності. Зеленський, на відміну від Трампа, не руйнує інституційні рамки, а навпаки — використовує їх як канал комунікації і як джерело авторитету. Потрібно прибрати згадування Зеленського.

Кризова комунікація обох лідерів будується на персональній енергії, але їхня риторична стратегія і ціль впливу принципово різняться. Володимир Зеленський у своїх виступах в умовах війни створює емоційну спільну боротьбу, у якій Україна не є прохачем, а символом загальносвітового спротиву. Його риторика базується на моральній аргументації — закликах до совісті, історичної пам'яті, гуманності. Коли він звертається до парламентів світу, кожне звернення стилістично адаптоване: у британському парламенті — відсилання до Черчилля, у Конгресі США — до боротьби за свободу, у німецькому Бундестазі — до падіння Берлінської стіни.

Таким чином, Зеленський не «просить», а вбудовує партнерів в цю історію, де вони стають співучасниками події. Його комунікація — це публічна форма участі, де емоційна єдність легітимує політичні дії. Це створює ефект спільної ідентичності, у якому «мир» і «право» перетворюються на політичні ресурси, що зміцнюють міжнародні зв'язки. Є окремий розділ про Зеленського

Дональд Трамп, навпаки, використовує кризову риторiku як платформу для демонстрації переваги. Для нього будь-яка зовнішньополітична ситуація — це ринок, де партнери мають довести свою «корисність». Його вислови — від «Ми більше не будемо платити за всіх» до «Європа живе за наш рахунок» — не просто критикують систему, а формують атмосферу конкуренції між союзниками.

Якщо Зеленський закликає до спільного морального вибору, то Трамп — до прагматичного розрахунку, де підтримка США стає товаром, який треба «купити» лояльністю чи поступками. Його комунікаційна логіка — залежність від сили: «США мають важелі, інші мають слухатися». Це породжує образ президента як ділового гравця, який «веде переговори з позиції сили» й постійно перевіряє партнерів на готовність поступатися.

У Зеленського емоційність — це спосіб створити зв'язки між державами, мобілізувати солідарність і спільну волю до дії. У Трампа емоційність — інструмент вертикального контролю, за допомогою якого він структурує відносини «керівник — підлеглий» і формує систему короткострокових обмінів. Зеленський використовує популізм як мову включення («ми всі разом»), тоді як Трамп — як мову виключення («тільки Америка має право вимагати»).

У Зеленського криза стає каталізатором коаліції, у Трампа — механізмом примусу. Український президент перетворює кризу на простір взаємного зміцнення, тоді як американський — на арену випробування лояльності.

Зрештою, Зеленський у своїх зверненнях підсилює інституційну довіру — апелює до міжнародного права, до процедур, до колективної пам'яті. Трамп, навпаки, виводить ці структури «за дужки», формуючи індивідуальний ринок сили, де стабільність залежить від особистих рішень президента.

Популістська стратегія Володимира Зеленського у зовнішньополітичній комунікації демонструє принципову відмінність від підходу Дональда Трампа, який також активно використовував персоналізацію дипломатичної взаємодії, але в протилежному, конфронтаційному ключі. Якщо Зеленський формує модель «емоційної коаліційності», де партнерство вибудовується через апеляцію до спільних цінностей, гуманітарної відповідальності та морального вибору, то Трамп застосовував модель «егоцентричної транзакційності». Для нього зовнішня політика була продовженням бізнес-логіки, де підтримка

надається не як солідарність чи співучасть у глобальній безпеці, а як обмін — «win-win», але під його умовами.

Це проявляється у різному трактуванні ролі лідера. Зеленський позиціонує себе як «представника народу» — посередника, який перекладає досвід війни у політичні вимоги до партнерів. Натомість Трамп представляє себе як «захисника нації від зовнішніх зловживань», де кожне міжнародне зобов'язання розглядається як потенційне джерело втрат для США. Тому там, де Зеленський перетворює емпатію та моральний імператив на механізм мобілізації союзників, Трамп часто використовував популістську зовнішню комунікацію для обмеження коаліцій, зокрема через риторику про «нечесних союзників», які «не платять свою частку» або «користуються слабкістю Америки».

Для України це означає різні наслідки взаємодії. Зеленський за допомогою персоналізованої дипломатії створює «позитивну залежність» партнерів від успіху України: кожне рішення подається як внесок у захист демократичних суспільств. Трамп натомість конструює модель «негативної залежності», у якій навіть близькі союзники зіштовхуються із загрозою санкцій, мит або скорочення допомоги, якщо вони не відповідають його очікуванням. Це пояснює, чому у матеріалах The Washington Post та інших медіа комунікація Зеленського часто описується як «морально включаюча» — вона розширює мережу прихильників, тоді як риторика Трампа нерідко звужувала коло партнерів США.

Ще однією важливою різницею є використання емоційної драматизації. Зеленський використовує емоційність для створення ефекту солідарності, а Трамп — для створення ефекту кризи легітимності міжнародного порядку. Там, де український президент апелює до захисту життя, Трамп апелює до загрози економічного шкідництва. У першому випадку емоція працює як мобілізатор коаліційного зусилля; у другому — як інструмент делегітимації міжнародних інституцій.

Таким чином, порівняння Зеленського і Трампа демонструє, що персоналізована дипломатія в рамках популізму може бути спрямована або на розширення міжнародної коаліції через емоційно-ціннісний зв'язок (модель Зеленського), або на звуження та «оптимізацію» коаліцій через логіку транзакційного націоналізму (модель Трампа). Це підкреслює унікальність кейсу України, де популістичні техніки стали не інструментом конфронтації чи ізоляціонізму, а ресурсом глобальної мобілізації на користь оборони.

У контексті внутрішньої мобілізації популістична комунікація Зеленського суттєво відрізняється від моделі, яку демонстрував Дональд Трамп. Якщо Зеленський використовує мобілізаційні звернення як інструмент консолідації та зміцнення довіри — наголошуючи на «спільній боротьбі», колективній відповідальності та інтеграції суспільства у спільну справу — то Трамп, навпаки, застосовує мобілізаційний популізм для поділу внутрішньої аудиторії. У його риторичі мобілізація спрямована на поляризацію («ми проти них»), а криза використовується не для відновлення єдності, а для каналізації невдоволення у бік політичних опонентів або федеративних інституцій.

Водночас Зеленський унікає двополосної логіки «ворог — внутрішній зрадник», характерної для кампаній Трампа, натомість зосереджуючись на образі «інклюзивного народу», де кожен громадянин — частина спільного фронту. Цей аспект прозоро простежується у промовах про енергетичний спротив взимку 2022–2024 років та в комунікації під час ударів по інфраструктурі, які «Українська правда» описувала як звернення до солідарності, а не до гніву чи пошуку винних. Саме така модель внутрішньої згуртованості стає важливим джерелом міжнародної довіри: партнери бачать не тільки стійкість лідера, а й стійкість суспільства, що реагує «не панікою, а організованістю».

Трампова мобілізаційна риторика, за даними аналізу The Washington Post у 2020–2021 роках, часто мала зворотний ефект — підрив довіри до інституцій, підсилення політичної фрагментації та створення враження керованого хаосу. На міжнародному рівні така комунікація формувала сумніви

в передбачуваності зовнішньої політики США. Натомість у Зеленського мобілізаційний популізм працює як стабілізуючий сигнал назовні: демонстрація суспільної єдності використовується як доказ того, що демократична держава здатна тримати удар і раціонально використовувати допомогу.

Таким чином, якщо Трампова модель внутрішньої мобілізації будується на конфлікті й емоційній напрузі, то Зеленського — на солідарності, співучасті та спільному моральному зобов'язанні. Це робить його мобілізаційний популізм не лише інструментом внутрішнього згуртування, а й чинником зміцнення міжнародної довіри, що принципово відрізняє його підхід від американського зразка.

Популістична кризова комунікація Володимира Зеленського помітно відрізняється від моделі, властивої Дональду Трампу, хоча обидва лідери активно використовують надзвичайні ситуації для політичної мобілізації. Головна відмінність полягає у спрямованості й структурі адресата. Зеленський орієнтує кризові меседжі назовні — до союзників і міжнародних інституцій, перетворюючи масштабні удари чи гуманітарні трагедії на аргументи для дипломатичного впливу. Трамп же переважно спрямовує свої меседжі всередину, використовуючи кризи як інструмент консолідації власної електоральної бази та делегітимації опонентів — від демократів до медіа чи міжнародних організацій.

Це можна простежити на прикладі комунікації під час пандемії COVID-19. Трамп у численних пресбрифінгах позиціонував кризу як результат некомпетентності або ворожості «інших»: китайського уряду, ВООЗ, демократичних губернаторів («The Washington Post», 24.04.2020; 19.05.2020). У такий спосіб він мобілізував поляризовану частину суспільства через наратив загрози, що нібито виникла ззовні, але головним політичним протиставленням лишалися «простий народ» і «корумповані еліти» всередині країни. Для Зеленського ж криза війни — це зовнішня загроза, що не

використовується для внутрішнього поділу, а навпаки — для інституціоналізації «єдиного фронту» громадян, держави та армії.

Ще однією принциповою відмінністю є ставлення до інституцій. У стилі Трампа кризова комунікація часто спрямована проти інституцій як таких: судів, Конгресу, федеральних агентств, міжнародних організацій. Це проявлялося як у його реакції на штурм Капітолію, так і в його риториці під час розслідувань ФБР («enemy of the people», «rigged system»). Популістична стратегія Зеленського, навпаки, підсилює інституційну легітимність — він демонструє здатність державних структур діяти швидко і злагоджено, бо саме це створює основу для довіри партнерів. «Українська правда» у матеріалах після масованих атак послідовно підкреслює оперативність роботи ДСНС, енергетиків чи військового командування (УП, 02.01.2025; 14.03.2025), тоді як у риториці Зеленського вони формують «інституційну відповідь народу».

Крім того, Зеленський використовує кризову комунікацію для розширення кола підтримки, тоді як Трамп — для його звуження. У своїх зверненнях після обстрілів український президент говорить до «всього цивілізованого світу», акцентуючи на універсальних цінностях — праві на життя, безпеці, захисті дітей. Трамп у кризові моменти апелює до «правдивих американців» або «нашої бази», створюючи ефект вузької колективної ідентичності, побудованої на виключенні. Така різниця дозволяє Зеленському використовувати драматичність подій як інструмент міжнародної мобілізації, тоді як Трамп використовує драматичність для внутрішнього політичного змагання.

Ще одна важлива відмінність полягає у способі емоційного фреймінгу. У Зеленського домінує емпатійна рамка — страждання жертв підкріплює моральні вимоги до партнерів. Прикладом є звернення після удару по перинатальному центру у Харкові: «Це не просто будівля. Це життя, які мали народитися» (УП, 15.03.2025; WP, 16.03.2025). Трамп, навпаки, часто використовує емоції обурення й гніву, спрямовані проти конкретних груп — політичних опонентів, міграційних спільнот, інституцій («The Washington

Post», численні матеріали 2017–2020). Таким чином, криза в його риторичі стає виправданням для «жорстких» дій і політичної боротьби, а не для солідарності чи альянсів.

У ширшому контексті популізму Зеленського і Трампа різниця проявляється у самій моделі відповідальності. Зеленський використовує кризові моменти, щоб розширити відповідальність — від української влади до коаліції партнерів, підкреслюючи, що форма участі у допомозі визначає моральну позицію держави. Трамп, навпаки, часто знімає відповідальність із себе, переводячи її на зовнішнього «іншого» («вони винні», «вони нас не захищають», «вони не дали нам ресурсів»). У цьому сенсі популізм Зеленського — інклюзивно-коаліційний, тоді як популізм Трампа — конфліктно-ізоляціоністський.

Таким чином, популізм як політична комунікація стає ключовим фактором формування як внутрішньої політичної динаміки, так і зовнішньополітичної поведінки держави. Він виступає інструментом, що дозволяє лідерам конструювати нові моделі легітимації, впливати на міжнародний порядок і переосмислювати роль інституцій у глобальному просторі. Так, дослідження продемонструвало, що саме через мову, символи та емоційні наративи формуються нові механізми політичної дії, які визначатимуть характер міжнародних відносин у XXI столітті. Водночас порівняння довело, що хоча обидва лідери активно використовують популістські техніки — емоційне посилення, фреймування кризи, антагонізм, звернення до народу — їхні комунікативні цілі принципово різні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Aalberg T., Esser F., Reinemann C., Strömbäck J., De Vreese C.H. Populist political communication in Europe. Routledge. 2017.
2. As Ukraine stumbles in war, Kyiv and Western powers clash over strategy. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/05/30/ukraine-us-strategy-disagreement-corruption/>
3. Aslanidis P. Is populism an ideology? A refutation and a new perspective. Political Studies. 2016. T. 64. № 1. С. 88–104.
4. Bennett W.L., Pfetsch B. Rethinking political communication in a time of disrupted public spheres. Journal of Communication. 2018. T. 68. № 2. С. 243–253.
5. Boucher J., Thies C.G. “I am a nationalist”: The populist redefinition of foreign policy in the Trump era. Foreign Policy Analysis. 2019. T. 15. № 4. С. 509–529.
6. Buzogány A., Varga M. The ideational foundations of populist foreign policy. Journal of Political Ideologies. 2021. T. 26. № 3. С. 280–298.
7. Chrysogelos A. Populism and world politics: Exploring populism’s foreign policy impact. International Affairs. 2021. T. 97. № 2. С. 319–340.
8. Chrysogelos A. Populism in foreign policy. Oxford Research Encyclopedia of Politics. Oxford University Press. 2017. С. 1–29.
9. Chrysogelos A., Stavrakakis Y. European populism and international relations. Journal of Common Market Studies. 2021. T. 59. № S1. С. 84–100.
10. D.S. Persuasion through emotion. Political Psychology. 2018. T. 39. № 5. С. 1105–1124.
11. Entman R.M. Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. Journal of Communication. 1993. T. 43. № 4. С. 51–58.
12. Esser F., De Vreese C.H. Mediatization of political communication. Palgrave Macmillan. 2017.
13. Goffman E. Frame analysis: An essay on the organization of experience. Harvard University Press. 1974.
14. Grygiel J.J. Trump’s transactional geopolitics. Geopolitics. 2024. T. 29. № 2. С. 455–478.
15. Hawkins K.A., Carlin R.E., Littvay L., Rovira Kaltwasser C. The ideational approach to populism: Concept, theory, and analysis. Routledge. 2019.
16. Hetherington M.J., Nelson M. Anatomy of a rally effect: George W. Bush and the war on terrorism. PS: Political Science & Politics. 2003. T. 36. № 1. С. 37–42.
17. Ikenberry G.J. Liberal Leviathan. Princeton University Press. 2011.
18. Ikenberry G.J. The end of liberal international order? International Affairs. 2020. T. 94. № 1. С. 7–23.
19. Ikenberry G.J. The end of liberal internationalism? Survival. 2018. T. 60. № 2. С. 7–24.
20. Inglehart R., Norris P. Cultural backlash. Cambridge University Press. 2019.

21. Inglehart R., Norris P. Trump, Brexit, and the rise of authoritarian populism. Harvard Kennedy School. 2016.
22. Laclau E. Emancipation(s). Verso. 2000.
23. Laclau E. On populist reason. Verso. 2005.
24. Laclau E. The rhetorical foundations of society. Verso. 2014.
25. Lichterman P. Mediated moral leadership: Zelenskyy's wartime rhetoric. *Media, War & Conflict*. 2023. T. 16. № 3. C. 287–304.
26. Lockwood A. Populism and foreign policy. *Foreign Policy Analysis*. 2020. T. 16. № 3. C. 1–21.
27. Manucci L. Populism and the global order. *International Political Science Review*. 2021. T. 42. № 2. C. 203–219.
28. Manucci L., Weber E. Populism and the politics of sovereignty. *International Politics*. 2020. T. 57. № 5. C. 777–795.
29. McDonald M. America First and the crisis of U.S. alliances. *Foreign Policy Analysis*. 2021. T. 17. № 3. cr. oraa029.
30. McDonald M. America First? *International Affairs*. 2018. T. 94. № 1. C. 1–17.
31. McDonald M. Security, populism and the Trump administration. *International Politics*. 2020. T. 57. № 5. C. 665–681.
32. Moffitt B. How to perform crisis. *Government and Opposition*. 2015. T. 50. № 2. C. 189–217.
33. Moffitt B. Populism as a political style in the mediatized age. *Political Studies*. 2020. T. 68. № 3. C. 612–631.
34. Moffitt B. Populism in the digital age. *The Political Quarterly*. 2021. T. 92. № 1. C. 117–124.
35. Moffitt B. The global rise of populism. Stanford University Press. 2016.
36. Moffitt B., Tormey S. Rethinking populism. *Political Studies*. 2014. T. 62. № 2. C. 381–397.
37. Mudde C. Europe's populist surge. *Foreign Affairs*. 2016. T. 95. № 6. C. 25–30.
38. Mudde C. Populist radical right parties in Europe. Cambridge University Press. 2007.
39. Mudde C. The populist zeitgeist. *Government and Opposition*. 2004. T. 39. № 4. C. 541–563.
40. Mudde C., Rovira Kaltwasser C. Populism: A very short introduction. Oxford University Press. 2017.
41. Mudde C., Rovira Kaltwasser C. Studying populism in comparative perspective. *Comparative Politics*. 2018. T. 51. № 4. C. 497–516.
42. Niemann H., Stengel F.A. Populism and the liberal order. *Journal of International Relations and Development*. 2023. T. 26. № 1. C. 1–20.
43. Niemann H., Stengel F.A. The populist challenge to the liberal order. *European Review of International Studies*. 2021. T. 8. № 2. C. 146–163.
44. Norris P., Inglehart R. Is Western democracy backsliding? *Journal of Democracy*. 2019. T. 28. № 2. C. 9–25.

45. Plagemann J., Destradi S. Populism and foreign policy: A new research agenda. *Foreign Policy Analysis*. 2019. T. 15. № 3. C. 283–300.
46. Road to war: U.S. struggled to convince allies, and Zelensky, of risk of invasion. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/interactive/2022/ukraine-road-to-war/>
47. Russia shows resilience. There is more to do for Ukraine. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/opinions/2024/05/18/russia-resilient-ukraine-war/>
48. See how much NATO countries spend on defense and how that has changed. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/06/25/nato-defense-spending-gpp-charts/>
49. Slammed by Russian missiles, Ukraine seeks more U.S. air defense systems. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/05/26/ukraine-patriot-missiles-air-defense-raytheon/>
50. Sweden, Finland move toward NATO membership. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/05/15/russia-ukraine-war-news-live-updates-putin/>
51. Taggart P. Populism and representative politics. *Journal of Political Ideologies*. 2004. T. 9. № 3. C. 269–288.
52. Taggart P. Populism. Open University Press. 2000.
53. Taggart P., Rovira Kaltwasser C. Dealing with populists in government. *Democratization*. 2016. T. 23. № 2. C. 201–220.
54. The case against — and for — Trump’s Ukraine plan. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/11/24/trump-ukraine-deal-criticism/>
55. The Ukrainians trying to live on the front lines until Russia’s invasion. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/interactive/2025/ukraine-families-border-russia-invasion/>
56. Trump chastises fellow NATO members, demands they pay more for defense. *The Washington Post*. URL: https://www.washingtonpost.com/politics/trump-told-in-brussels-that-west-should-focus-on-values-not-only-interests/2017/05/25/7aa1865c-40cd-11e7-9869-bac8b446820a_story.html
57. Trump hails pledges by NATO allies to boost military spending, criticizes Spain. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/politics/2025/06/25/trump-news-nato-israel-iran/>
58. Trump says he threatened not to defend NATO countries against Russia. *The Washington Post*. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/04/22/trump-says-he-threatened-not-defend-nato-russia/>

59. Trump says he'd disregard NATO treaty, urge Russian attacks on U.S. allies. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/politics/2024/02/10/trump-nato-allies-russia/>
60. Trump's NATO-bashing comments rile allies, rekindle debate over U.S. obligations. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/national-security/2024/02/11/trump-nato-russia-invade/>
61. U.S. pushing Ukraine to sign peace deal by Thanksgiving or lose support. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/11/21/ukraine-war-peace-proposal-witkoff-thanksgiving/>
62. U.S., Ukraine agree to change draft of peace plan that appeased Russia. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2025/11/23/ukraine-peace-plan-russian-wish-list/>
63. Ukraine live briefing: Kherson tries to rebuild infrastructure; White House pledges more aid. The Washington Post. URL: <https://www.washingtonpost.com/world/2022/11/13/russia-ukraine-war-latest-updates/>
64. Verbeek B., Zaslove A. Populism and foreign policy. The Oxford Handbook of Populism. Oxford University Press. 2017.
65. Weyland K. Populism as a political strategy. Comparative Politics. 2020. T. 52. № 4. С. 645–673.
66. В Україні різко зріс відсоток незадоволених діями Зеленського. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/02/27/7241896/>
67. Гнів і розчарування vs віра та надія. Які емоції викликає в українців Зеленський. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2021/01/12/7279602/>
68. Головаха: Зеленський став наслідком "приколізації політики". Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/09/30/7227661/>
69. Зеленський анонсував всенародне опитування 25 жовтня. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2020/10/13/7269741/>
70. Зеленський від А до Я. Короткий політичний словник. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2019/08/26/7224476/>
71. Зеленський звернувся до Конгресу США: «Бути лідером світу — означає бути лідером миру». Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/16/7331933/>
72. Зеленський звернувся до українців після масованого ракетного обстрілу. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/10/10/7368789/>
73. Зеленський і кінець політичного сезону. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/06/29/7298768/>
74. Зеленський і Система: які варіанти розвитку подій. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/05/01/7213958/>

75. Медіарух звернувся до Зеленського через тиск з боку влади на "Українську правду". Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/10/10/7479062/>
76. Нові санкції проти Росії: реакція Києва та Заходу. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/03/18/7519000/>
77. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>
78. Підсумки воєнного року: український спротив, переродження Зеленського, знищення олігархів. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/12/27/7382476/>
79. Плюралізм Зеленського. Чим президент ще може "зачепити" виборців. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/07/07/7258549/>
80. Популізм проти популізму. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2020/10/25/7270852/>
81. Президент Зеленський звернувся до Європарламенту: «Доведіть, що ви з нами». Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/1/7325282/>
82. Промови Президента України. Офіційний сайт Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/news/speeches>
83. Соціолог Євген Головаха: Україна Зеленського – це 96-й квартал. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2021/07/26/7301554/>
84. Трамп після зустрічі з Зеленським: Настав час укласти мирну угоду і "зупинитися там, де є". Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/10/18/8003256/>
85. Трамп попередив Зеленського про "великі проблеми" у разі відмови від угоди щодо копалин. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/03/31/7505284/>
86. Трамп про перспективи переговорів: "Ненависть між Зеленським і Путіним – незбагненна". Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/09/15/7530886/>
87. Тридцять хвилин, які ризикують вразити Україну. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2025/02/26/7500116/>
88. Як Зеленський потрапив у пастку власної політики. Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2020/04/03/7246300/>